

De Korhaan

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

jaargang 59, nummer 1

lente 2025

De Korhaan

verenigingsuitgave van de
'Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken'

Jaargang 59
nummer 1, lente 2025
Verschijnt 4 x per jaar
ISSN: 0929-8762 en ISSN 2950-4783

Redactieadres

redactie@vwggooi.nl
Ruud Overdijk, eindredacteur
Jacob Catsstraat 40
1215 EZ Hilversum

Redactie

Renée Beekman
Doortje van Dijk
Dick Jonkers
Jelle Hogenbirk
Paul Keuning
Arda van der Lee
Rob Moolenbeek
Ruud Overdijk
Rob Prinzen
Jeannette Tas

Ledenadministratie

ledenadministratie@vwggooi.conscribo.nl
Pieternel Vlasblom
Gaast 31
1274 AP Huizen
035-5261224

Advertenties

In overleg met de redactie

Drukkerij

Ten Herkel Loosdrecht

Inleveren kopij

Uiterlijk voor de 28ste van de maanden
maart, juli, oktober, december

Copyright

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren. De auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen en bijbehorend copyright van beeldmateriaal.

Omslagfoto's

De foto op de vooromslag van een mannetje Torenvalk is gemaakt door Linda Zander op 25 oktober 2024 in de Eempolder.

De foto van een bij een van zijn ouders (r) bedelende jonge Gaai (l) is gemaakt op 27 juli 2024 in de Lage Vuursche door Andrea Rietbergen.

Interview met Nel Huese door Hanneke Cusell

Via promotiekraam naar voorlichting, bewustwording en behoud van de natuur

Pagina 6

Tjeerd Ploeg

Parkietenslaapplaatstelling

Pagina 16

Jan Mooij

Wat is er aan de hand met de zwaluwen in de Eempolders?

Pagina 34

Een aantal mensen van de fotogroep van onze VWG hebben bij het Nivonhuis (Koo's Vorrinkhuis) in de Lage Vuursche een mooie fotohut met een vijver gemaakt. Je kunt diverse vogels observeren en fotograferen, terwijl je de vogels niet stoort.

Boerenzwaluw | Jurriën Uiterwijk

INHOUD

Redactioneel	3
Van de voorzitter	4
Oproep bestuurslid communicatie	5
Nieuwe website online	5
Column: Krassen van een Gooise kijker	9
De Noordse Stern	10
Het usutuvirus, terug van nooit weggeweest	12
Nieuws van het beschermingsfront	15
Broedseizoen 2024 Purperreiger	18
Vogeltreffers	19
Rapportbesprekingen	26
Column: Taxusappels	23
Bosvogels, bosbeheer en recreatie	30
Wat was interessant in de vogelbladen?	32
2025 Jaar van de Torenavalk	37
VWG informatie	38
Adressenlijst	39

PROGRAMMA

Actuele programma-informatie vindt u op de website www.vwggooi.nl.

Via de nieuwsbrief maken wij nieuwe activiteiten en wijzigingen bekend.

Kuikentjes (aquarel) | Sylvia Vermaas

Redactioneel

Begin december las ik in de krant dat Staatssecretaris Jean Rummenie (van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur) overweegt fokboerderijen voor Grutto's op te richten¹. Rummenie moet wat doen omdat de Europese commissie vorig jaar een reddingsplan eiste voor deze in Nederland ernstig bedreigde vogel. In plaats van het meest voor de hand liggende – zorgen dat de leefgebieden van de Grutto's worden hersteld – overweegt deze BBB-er te kiezen voor een kunstmatige ingreep.

Het idee om weidevogeleieren uit te broeden in een broedmachine, kwam niet geheel uit de lucht vallen. In 1992 brachten vijf burgemeesters de Kievitseieren die hen waren aangeboden naar het Vogelopvangcentrum in Anjum. Samen met zo'n tweehonderd eieren van Grutto's en Kieviten werden die in een broedmachine gelegd. Een paar maanden later konden ruim honderd jonge vogels worden vrijgelaten.

De jaren daarna ging het Vogelopvangcentrum door met het kunstmatig uitbroeden van eieren, totdat in 1999 de vergunning daarvoor werd ingetrokken. Maar het 'bewijs' dat kunstmatig uitbroeden van eieren van weidevogels mogelijk is, was geleverd.

In de afgelopen jaren zijn er in Groningen en Friesland meer mensen geweest die uit liefde voor de weidevogels kansloze eieren van Grutto's (en Kieviten) kunstmatig uitbroedden³. Zo 'redt' een jonge Friese boerin elk jaar zo'n dertig eieren die anders niet waren uitgekomen. Ze doet dit in het diepste geheim omdat het strafbaar is. Dat laatste merkte een ongediertebestrijder uit Scharnegoutum, die in 2018 voor de rechter werd gedaagd omdat hij kansloze eieren thuis in een broedmachine legde⁴. De politie nam tien kuikens, zeven eieren en de apparatuur in beslag, maar daarvoor had hij al tachtig kuikens grootgebracht en de vrijheid gegeven.

In 2016 kwam ook de Bond Friese Vogelwachten (BFVW) met een voorstel om Kievitseieren in een broedmachine uit te broeden². Achtergrond was de introductie van de Wet Natuurbescherming per 1-1-2017. Deze verbood het rapen van eieren, tenzij de provincie een ontheffing zou verlenen. Dit kon echter alleen als die ontheffing niet tot een daling van het aantal Kieviten zou leiden. De Kievitenpopulatie daalde (al sinds 1985) volgens de BFVW omdat er door predatie nauwelijks nog jonge Kieviten werden grootgebracht. Kunstmatig uitbroeden van zes- tot tienduizend eieren per jaar zou het aantal vogels op peil kunnen houden, zodat het rapen van de eieren ook door kon gaan, zo stelde de Friese Bond. Ze kregen echter geen vergunning.

Eieren van weidevogels uitbroeden met een broedmachine kan dus, maar moeten we het daarom ook doen? Dat een vogelliefhebber een ei dat anders verloren zou gaan thuis in een machine legt is één ding. Maar op grote schaal vogels kunstmatig uitbroeden omdat het slecht gaat met de soort, lijkt me tamelijk stomzinnig. Wat voor leven bied je al die vogels als je niets doet om hun natuurlijke leefomgeving te verbeteren?

Ruud Overdijk

¹ Yvonne Hofs (2024, 5 december). Staatssecretaris Rummenie wil Grutto's fokken om bedreigde weidevogel te redden. De Volkskrant

² Halbe Hettema. (2016, 3 december). Broedmachine moet Kievit redden. Leeuwarder Courant.

³ Karin de Mik. (2024, 20 juni) Deze kleine Grutto is stiekem uitgebroed. Trouw

⁴ Halbe Hettema. (2018, 26 september). Kievitseieren in broedmachine als principekwestie. Leeuwarder Courant.

Een stoppelveld vol spreeuwen | Andreas Grunwald

Van de voorzitter

Een kruitwagen met kikkers, een stoppelveld met spreeuwen...

De vorige ‘van de voorzitter’ heb ik in oktober 2024 op papier gezet en werd in het decembernummer gepubliceerd. Mijn exemplaar lag ergens tussen kerst en oud en nieuw op de deurmat. Bij het herlezen ervan had ik persoonlijk het gevoel: heel leuk maar niet helemaal up to date meer. Enfin, tijd dus om de blik vooruit te richten.

Op 20 maart staat weer de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV) op het programma. Een uitgelezen moment om nieuwe plannen te presenteren en oude zo nodig bij te stellen, maar ook een moment om te bezien of het nieuwe bestuur de verwachtingen al een beetje kan waarmaken.

Afgelopen december hebben de verschillende werkgroepen hun resultaten gepresenteerd en besproken. Wat mij opvalt is dat de vogelstand, op de ijsvogels na, in het Gooi steeds verder onder druk staat. De Vogelwerkgroep Gooi en Omstreken wil het tij keren.

Maar hoe?

Toen ik vorig jaar de voorzittershamer overnam, had ik van de Vogelwerkgroep een beeld dat de vergelijking met een kruitwagen met kikkers glansrijk kon doorstaan. Je kunt hier ook spreken van een stoppelveld met spreeuwen. Iedereen draagt bij, doet zijn/haar ding, maar de grote samenhang ontbreekt. Gevolg: links en rechts wat gemor van betrokken leden die meer of minder spontaan hun kritische kanttekeningen en goede adviezen over het nu en later bij het bestuur posten.

Kritiek is gratis advies en als bestuur pakken wij dit graag op. In de afgelopen maanden heeft het bestuur gewerkt aan de hoofdlijnen voor een meerjarenplan. Deze ‘hoofdlijnen meerjarenplan 2025-2030’ leggen wij u als leden van de VWG – het hoogste besluitvormingsorgaan binnen de VWG – dan graag ter beoordeling en besluitname voor. De onderliggende stukken en plannen

zullen jullie samen met de officiële uitnodiging voor de ALV ontvangen. Ik kijk met plezier uit naar de ALV, want wat mij opvalt is dat wat in de plannen van het bestuur besloten ligt en wat door actieve meedenkende leden aangedragen is, in grote mate met elkaar congruent is. Ik ga er dan ook van uit dat we goede besluiten met elkaar kunnen nemen die de Vogelwerkgroep meer richting en nieuw elan geven en waar we met z’n allen als pleitbezorgers voor de vogels in het Gooi onze schouders onder willen zetten.

Andreas Grunwald

GEZOCHT per maart 2025
BESTUURSLID COMMUNICATIE
 Enthousiaste en communicatief
 sterke teamspeler

Ben je geïnteresseerd of ken je iemand voor een van deze functies? Neem telefonisch of per mail contact op met Doortje of Andreas.

Andreas: voorzitter@vwggooi.nl

Mobiel: 06 432 622 52

Doortje: communicatie@vwggooi.nl

Mobiel: 06 205 950 83

BESTUURSLID COMMUNICATIE

We zoeken per 20 maart 2025 een enthousiast en energiek bestuurslid communicatie.

Heb je zin om jouw talent in te zetten om onze vereniging nog beter op de kaart te zetten? Ervaring is een plus, maar zeker geen must.

Wat ga je doen?

Het (verder) ontwikkelen en uitvoeren van het VWG communicatieplan. Zorgen dat leden en geïnteresseerden altijd goed geïnformeerd zijn.

Het is een uitdagende en veelzijdige rol in een gezellig bestuur waar ruimte is om je creativiteit en ideeën in te brengen. We vergaderen zes tot zeven keer per jaar in Baarn.

Zie je jezelf helemaal in deze rol, of wil je meer informatie? Neem contact op met (huidig bestuurslid communicatie) Doortje van Dijk of (voorzitter) Andreas Grunwald.

Samen maken we onze vereniging sterker en zichtbaarder!

Onze nieuwe website is live!

Met trots presenteren we de splinternieuwe website van onze vereniging! Een frisse look, verbeterde navigatie en alle informatie die je nodig hebt, nu nog makkelijker te vinden.

Neem snel een kijkje en ontdek alles over onze activiteiten, nieuws en evenementen. We horen graag wat je ervan vindt!

Bezoek de website op het vertrouwde adres:
<https://www.vwggooi.nl/>

Veel surfplezier!

Dank aan iedereen die heeft meegedacht en meegeholpen.

**Speciale dank gaat uit naar
 Dirk Prop, Tim Ruiters
 en Doortje van Dijk**

Nel Huese op Kerstmarkt in het Pinetum 2024 | Hanneke Cusell

Via promotiekraam naar voorlichting, bewustwording en behoud van de natuur

Interview met Nel Huese, coördinator promotiekraam

Hanneke Cusell

De zondag na Sinterklaas is een wat grijze dag, maar de stemming in het Pinetum Blijdenstein in Hilversum lijkt daar niet onder te lijden. Het is er een komen en gaan van mensen naar de jaarlijkse ‘Kerstmarkt Natuurlijk. Aldaar ook de stand van de Vogelwerkgroep met daarachter onder andere Nel Huese. Het duurt even voor ik Nel kan spreken, want samen met Marjolein Quené en Ans van der Knaap is ze druk bezig met het checken van lijsten en het te woord staan van publiek. Nel: “Het loopt ontzettend goed. Dit is de derde keer dat deze kerstmarkt in het Pinetum er is, en elk jaar heeft deze stand het goed gedaan. Maar zoveel als nu hebben we nog nooit eerder verkocht.”

Een paar weken later ben ik bij Nel thuis, waar ze samen met haar man Rien Rense woont. Ook Rien is actief binnen de Vogelwerkgroep. Nel vertelt waar haar interesse voor vogels vandaan komt. “Als kind ging ik altijd met mijn ouders mee naar buiten. Zo heb ik mijn basiskennis van de natuur opgedaan. Later werd ik lid van de NJN (Nederlandse Jeugdbond

voor Natuurstudie). Dat heeft mij verder gevormd, maar toen was ik meer gericht op libellen en zweefvliegen. Nu zijn het vooral vogels.”

“Ik ben geen fanatieke vogelaar”, vervolgt Nel. “Ik geniet vooral van mooie vogels zoals Roodborstje en Koperwiek, eigenlijk alle vogels met mooie kleuren, tropische vogels niet te vergeten,

bijvoorbeeld in Costa Rica en Sri Lanka. Hier in Nederland is de IJsvogel natuurlijk zo’n prachtig gekleurde vogel.”

Nel is ook betrokken bij de IJsvogelwerkgroep. Eerst had ze drie wanden om te monitoren en te onderhouden; nu gaat ze met haar bootje in Loosdrecht samen met Jelle Harder langs de wanden die vanaf het land niet te bereiken zijn.

Lange tijd heeft ze niets bij de Vogelwerkgroep gedaan, want door haar werk, het gezin met drie kinderen en ook nog vrijwilligerswerk, was daar geen ruimte voor. Maar toen Rien in het bestuur ging, is ze lid geworden van de Vogelwerkgroep. Toen kwam de promotiekraam op haar pad. Bescheiden als Nel is, treedt ze zelf niet

graag op de voorgrond, maar als het gaat om de promotiekraam en het belang ervan, is ze graag bereid daarover te vertellen.

Met een groepje

De promotiekraam bestaat al langere tijd. Bertus van den Brink is er ooit mee gestart, opgevolgd door Hade Rijvers. Nel: "Toen Hade stopte met het runnen van de kraam, wilde ik die taak wel overnemen. Niet in mijn eentje, maar samen met een groepje."

Al gauw had Nel zo'n groepje bij elkaar: Kitty, Marjolein, Femmy, Paula. Later kwamen Doortje en Marissa erbij, gevolgd door Ans. Nu helpen ze nog steeds allemaal mee met het draaien van de kraam.

Nel: "Wat je wilt, is mensen naar je kraam toe trekken, ze erop wijzen dat de Vogelwerkgroep bestaat en vertellen wat de werkgroep allemaal doet en dat het wat anders is dan de Vogelbescherming. Zo kun je de bekendheid van de Vogelwerkgroep vergroten en de aanwezigheid in het Gooi zichtbaarder maken."

Door de aanwezigheid met een kraam is de Vogelwerkgroep ook zichtbaar voor andere natuurorganisaties, zoals IVN en het Goois Natuurreservaat (GNR). Deze contacten zijn belangrijk.

Met de kraam richten Nel en de anderen zich op mensen die de Vogelwerkgroep niet kennen. Daarom staat de kraam er tijdens een aantal jaarlijks terugkerende evenementen: het Schaapscheerdersfeest van

het Goois Natuurreservaat op de Blaricummerheide begin juni, de Bijen- en Natuurmarkt in Bussum in september, en sinds drie jaar op de kerstmarkt in het Pinetum Blijdenstein.

Daarnaast komen er regelmatig vragen of de Vogelwerkgroep met de kraam bij een bepaalde gelegenheid aanwezig wil zijn. Nel: "Dan moet je kijken of dat de moeite waard is: wat is de aard van het evenement en wat voor mensen komen er? Er moet wel publiek komen waarvan je verwacht dat ze enige belangstelling voor de natuur hebben. De kraam moet niet alleen maar decoratie zijn."

Regie

Bij de kraam staat niet de verkoop, maar de voorlichting voorop. En daarbij is het zaak ervoor te zorgen dat er genoeg artikelen zijn die de aandacht trekken, zodat mensen blijven staan. Nel: "Ook de inrichting van de tafels doet er toe.

Je moet bijvoorbeeld artikelen van laag naar hoog op de tafel zetten en spullen zo neerzetten dat mensen van de ene naar de andere kant blijven lopen." Nel houdt zelf graag de regie over de inrichting van de tafels. Om de kraam te kunnen runnen, komt er heel wat kijken: je moet artikelen bestellen, bepalen wat de verkoopprijs wordt, alles administreren, de spullen aangevoeren en na afloop weer alles checken.

Om te bestellen moet je eerst nagaan wat er nodig is en daarna uitzoeken waar je iets het beste en met de meeste korting kunt inkopen: bij de

Vogelbescherming, de Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging (KNNV) of misschien een groothandel met lage prijzen. Soms kun je bijvoorbeeld leuke vogelknuffels bij de Hema kopen. Boeken worden minder verkocht dan vroeger. Dat geldt ook voor vogelgidsjes, want mensen hebben nu apps op hun mobieltje. Je moet dus oog hebben voor wat er zo al op de markt is en waar mensen belangstelling voor hebben. Dat geldt ook voor de verkoopprijzen: niet te duur en toch een beetje winst maken, dat is de sport.

Alles moet geadministreerd worden; een taak die Rien voor zijn rekening heeft genomen en waarvoor hij een speciale spreadsheet heeft gemaakt. Tijdens een evenement wordt handmatig bijgehouden wat er verkocht wordt. Na afloop moet er gecheckt worden of dat klopt met het geld van de verkoop. Nel: "Soms is dat nog een hele puzzel omdat er zonder kassa wordt gewerkt en je soms in de drukte vergeet iets op te schrijven is een foutje gauw gemaakt." Bij het Schaapscheerdersfeest is er naast de kraam een puzzeltocht voor kinderen, ooit gestart toen de organisatie vroeg of ze iets met kinderen deden. Nel: "Dat is heel leuk. De ouders gaan dan met de kinderen het bos in en komen met vragen als: wat voor vogel is dat? Zo kun je niet alleen bij kinderen, maar ook bij ouders belangstelling wekken voor vogels."

Van links naar rechts: Marjolein, Kitty, Ans, Nel en Doortje op de kerstmarkt op 8 december 2024 in het Pinetum | Rien Rense

Wat je niet ziet, mis je niet

Nel benadrukt het belang om als Vogelwerkgroep aanwezig en zichtbaar te zijn: "Het is belangrijk dat mensen naar vogels kijken en ze kennen. Want als je ze niet ziet, mis je ze ook niet. Dan merk je niet dat ze er niet meer zijn. Mensen vinden bijvoorbeeld groene weilanden prachtig, maar zien niet dat er geen bloemetjes meer groeien, omdat ze die nooit echt hebben opgemerkt. Dat geldt ook voor vogels: er zijn minder vogels in de tuin en als je nu een wandeling in de buurt van Hilversum maakt, zie je minder vogels dan vroeger. En heel algemeen zijn er minder vogels, omdat er minder insecten zijn. Maar als je niet hebt meegemaakt dat ze er wel waren, mis je ze niet." Volgens Nel is onderzoek goed, maar voorlichting en bewustwording zijn in feite minstens zo belangrijk. Zou er misschien moeten worden nagedacht over andere manieren van voorlichting? Nel denkt dat een vogelcursus voor kinderen heel belangrijk zou kunnen zijn. En vaker als

Vogelwerkgroep in de publiciteit komen, bijvoorbeeld regelmatig met korte artikeltjes in de weekmedia, zou op zich een mogelijkheid kunnen zijn. Dat blijkt echter nog niet zo eenvoudig. Ervoor zorgen dat mensen zich bewust zijn van de natuur om hen heen is volgens haar de enige manier om de natuur te behouden. En daar levert de promotiekraam een bijdrage aan.

Opvolgster

Wat maakt het leuk om met de promotiekraam bezig te zijn? Nel: "Het geeft voldoening als je merkt dat je mensen bereikt. Daarnaast is het een heel leuke en hechte club; dat maakt het plezierig en gezellig om met elkaar de kraam te draaien." Na de kraam zo'n elf jaar gecoördineerd en gerund te hebben, vindt Nel het echter tijd om het stokje over te dragen. Ze heeft hiervoor een prima opvolgster gevonden: Doortje van Dijk, die bovendien, zoals Nel aangeeft, handig is met ICT en goed in communicatie. Zaken die bij het runnen en coördineren van

de kraam goed van pas komen. Doortje heeft ook al een paar nieuwe vrijwilligers voor de kraam gevonden, en is net als Nel heel creatief. Zo is ze van plan om de puzzeltocht voor de kinderen aan te vullen met andere creatieve vormen, zoals tekenen en kleuren. Nel blijft vrijwilliger voor de kraam, maar krijgt nu weer tijd voor andere activiteiten, zoals vaker wandelingen maken en vogels kijken. Niet alleen buiten, maar ook binnenshuis. Want bij het weggaan valt mijn oog op een schaalpje met een fraaie, door Nel geschilderde Kramsvogel erop. Duidelijk is dat vogels hoe dan ook een rol blijven spelen in Nels leven.

Schaaltje met door Nel geschilderde Kramsvogel | Hanneke Cusell

(V.l.n.r.) Nel, Harriët en Kitty op Kerstmarkt in het Pinetum 2024 | Hanneke Cusell

Nel op het Schaapscheerdersfeest | Rien Rense

Kitty en Femmy op het Schaapscheerdersfeest 2022 | Nel Huese

Paula, Nel en Kitty op de cursusavond 2022 | Doortje van Dijk

Aalscholver, februari 2025 | Gerda Baas

Krassen van een Gooise kijker Volksnamen

Alle organismen op aarde - en dus ook vogels - hebben een officiële naam en een wetenschappelijke (Latijnse) naam.

Daarnaast zijn er onder de bevolking namen gangbaar, die daarvan afwijken en daarom volksnamen worden genoemd en per streek verschillen. Voor degenen die belangstelling hebben voor de afkomst en het belang van vogelnamen gaat een wereld open wanneer zij zich - net als ik - daarin gaan verdiepen.

Enkele honderden vogelsoorten in het Nederlandse taalgebied blijken een volksnaam te hebben en bij ruim 5.000 van die triviale namen, waaronder dialectische varianten, is duidelijk geworden hoe die tot stand zijn gekomen. Wat een boeiende materie! Je valt van de ene verbazing in de andere.

Enkele decennia geleden is er zelfs een boek over verschenen met als titel 'De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis', dat tweedehands voor nog geen tien euro wordt aangeboden. Van algemene vogels, zoals de Spreeuw worden respectievelijk zo'n veertig en van de Huismus zesenvijftig volksnamen vermeld. Die zijn onder meer ontleend aan hun verenkleed, roep, gedrag, of voedselgebruik. Voorbeelden uit de laatste categorie zijn Palingdief (Aalscholver) en Kernbijter (Appelvink), Distelvink (Putter). De Merel met bijna zestig alternatieve namen mag er ook zijn. De aanduiding Regenfluitter gaat uit van de veronderstelling dat hij nat weer aankondigt. Wat bedoeld wordt met een Kerosinevink laat ik aan de fantasie van de lezer over. Op Schiphol vliegen ze af en aan.

Puttertje (aquarel),
februari 2025 | Sylvia Vermaas

Noordse Stern, Oudeschild Texel, juni 2020 | Jurriën Uiterwijk

De Noordse Stern

Sterna paradisaea

Paul Keuning

Ditmaal een vogelsoort die we in ons werkgebied nauwelijks te zien krijgen. 'Doortrekker in zeer klein aantal' stond in 1987 al in 'Vogels tussen Vecht en Eem'. Deze wereldreiziger trekt na de broedtijd de Noordzee en de Atlantische Oceaan op. Ver van de kust via foerageergebieden trekt de Noordse Stern over de Atlantische Oceaan naar het zuidelijk halfrond. Een deel rondt Kaap de Goede Hoop en vliegt de Indische Oceaan over naar Antarctica.

De Noordse Stern is een echte globetrotter: als hier de winter invalt, bivakkeert hij in de omgeving van Antarctica om het jaar daarop weer circumpolair het noordelijk poolgebied op te zoeken, van Canada tot en met Siberië. Nederland ligt aan de uiterste zuidgrens van zijn broedgebied. De grote jaarlijkse verschillen in het aantal juvenielen is verklaarbaar uit de voorkeur om te broeden in een koele omgeving. Een warm voorjaar zal dus minder broedgevallen in ons land opleveren.

Stoer uiterlijk

De vertaling van de Latijnse naam van deze sierlijke vogel is paradijselijke Stern. Met wat inlevingsvermogen zal dat zeker te maken hebben met zijn stoere uiterlijk, stevig staand op zijn korte poten en z'n sierlijke, springerige vleugelslag. De Noordse Stern lijkt sterk op de Visdief. Duidelijke verschillen zijn de dieprode

snavel (zonder zwarte punt) en de in de vlucht doorschijnende lichtgrijze vleugels. Let ook op de lange buitenste staartpennen van de volwassen vogels. Noordse Sterns paren voor het leven en vormen grote broedkolonies waar meerdere paren samen nestelen. Elke arctische zomer keren deze vogels terug naar hun favoriete nestgebieden en vinden daar hun partners. De broedresultaten van de Noordse Stern in Nederland waren de laatste jaren wisselend. In de jaren zestig zorgde waterverontreiniging voor een inzinking. Daarnaast is overbevissing een groot probleem voor de Noordse Sterns.

Broedplekken

Na de jaren zestig ging het weer beter. Sinds de jaren tachtig schommelt het aantal jaarlijks tussen de duizend en tweeduizend paar en vanaf het midden van de jaren negentig neemt het aantal in

het gehele internationale Waddengebied toe. Na de eeuwwisseling is dit weer iets afgenomen.

Bekende broedplekken in ons land zijn Utopia op Texel, Rottumeroog en het Lauwersmeer. Utopia leverde in 2024 geen jonge Noordse Sterns. Door besmetting met het hoog-pathogene H5N1-virus stierven het afgelopen jaar honderden Noordse Sterns. Enkele ouderparen zijn uitgeweken naar het Loodsmansduin op Zuid-West Texel. Daar hadden ze wel succesvolle broedsels.

Besmetting is een ingrijpend en onomkeerbaar proces; lees 'Wadwachters' van Erik van Ommen en Wilma Brinkhof er maar op na. Misschien zijn de vogels extra vatbaar voor ziektes als het vogelvirus omdat ons land op de rand van het broedgebied zit. Los van vogelziektes schommelde het aantal doortrekkers tussen april en augustus de laatste acht

jaar tussen de 460 exemplaren tot meer dan 10.000 vogels (bron: Sovon). Zijn er beschermingsmaatregelen denkbaar voor de Noordse Stern? Jazeker, deze stern zoekt voor zijn broedgebied vooral rust. Verder voelt hij zich thuis op rotseilanden en kale stranden. Rotsen hebben we niet voorhanden, lege stranden kunnen we ze in het Waddengebied wel bieden. En op de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden broeden ze ook graag op kale dijken. Beheerders kunnen, als dat zich voordoet, meehelpen om toegangswegen ter plekke tijdelijk af te sluiten. In het Gooi is er een incidentele broedvogel geweest. In 1982 en in 1983 was er een broedpoging van een paartje bij de Stichtse Brug (Jonkers et al. 1987).

Bronnen:

- Jonkers, D.A. et al., (1987) Vogels tussen Vecht en Eem. VWG Het Gooi e.o.
- Hume, R. et al., (2023) Vogels van Europa. Uitgeverij Noordboek Natuur
- Vogelbalans 2024, uitgave Sovon pag. 10, Broedvogels aan de kust

Het usutuvirus, terug van nooit weggeweest

Niels Zonneveld

Het gaat opnieuw heel slecht met de Merels. De oorzaak hiervan is het usutuvirus, een virus waardoor van 2016 tot 2018 een groot deel van de Nederlandse Merels is verdwenen. Het virus heeft ook in de jaren daarna nog voor sterfte gezorgd, maar niet in zulke hoge aantallen. Van juli tot oktober 2024 zijn echter weer veel vogels geïnfecteerd en opnieuw krijgen Merels de grootste klap (Sovon, 2024). Het virus beperkt zich echter niet tot Merels. Het wordt bij steeds meer soorten gevonden en niet alleen vogels raken geïnfecteerd. Het is belangrijk om te blijven onderzoeken waar het virus aanwezig is en welke soorten het virus kunnen krijgen.

Vectoren

Het usutuvirus is een arbovirus, een virus dat wordt overgedragen door geleedpotigen. De belangrijkste drager en verspreider van het usutuvirus is de mug, ook wel de vector van het virus genoemd. Het virus is niet schadelijk voor de vector, maar wel voor de geïnfecteerde gastheren. Muggen krijgen het virus door bloed te drinken van een geïnfecteerde gastheer en geven het op dezelfde manier weer door aan een andere gastheer. De gewone steekmug is de belangrijkste vector van dit virus, blijkt uit meerdere onderzoeken. Het virus is ook in zeven andere muggensoorten gevonden, maar het vaakst in de gewone steekmug (Rigaux, 2019; Nikolay, 2015). Buiten muggen is het virus ook in een aantal teken van het geslacht Ixodes

gevonden; deze zouden ook als vector voor het usutuvirus kunnen dienen (Bakker, 2024). Onderzoeken van Nikolay (2015) en Körsten et al. (2023) tonen aan dat er vier muggensoorten (waaronder de gewone steekmug) kunnen zijn geïnfecteerd met het usutuvirus en het West Nile virus (een virus vergelijkbaar met het usutuvirus). Mogelijk geven sommige muggen twee virussen tegelijk door aan een gastheer. Om hier meer duidelijkheid over te krijgen, is er meer onderzoek nodig naar verschillende muggensoorten (Körsten et al., 2023). Klimaatverandering heeft een grote invloed op de verspreiding van het usutuvirus. Hogere temperaturen zorgen ervoor dat muggen zich sneller kunnen voortplanten en de muggenpopulaties snel groter worden (Peeters, 2019). Grote

Niels Zonneveld, de auteur van dit artikel (en student Toegepaste Biologie), helpt sinds juli 2024 mee bij het Vogelringstation Gooimeer. Volgend jaar wil hij beginnen met een opleiding tot vogelringer. Met dit artikel wil hij de lezers graag informeren over welke soorten het usutuvirus kunnen krijgen en over de rol die ringstations hebben in onderzoek naar dit virus.

muggenpopulaties vergroten hierbij weer de kans op verspreiding van het usutuvirus.

Het usutuvirus is gebaat bij warme en droge periodes. Een onderzoek van Weidinger et al. (2019) toonde aan dat in Oostenrijk het usutuvirus vooral in regio's aanwezig is waar het minimaal tien dagen per jaar boven de 30°C komt. De verwachting is dat door klimaatverandering het usutuvirus zich in de toekomst beter kan vestigen in Europa en ook op plekken voor kan komen waar dat nu nog niet het geval is (Weidinger et al., 2019).

Gastheren

Het virus heeft een vector nodig om bij de gastheren te komen. De gastheren van het usutuvirus zijn voornamelijk vogels (Gainbani & Rossini, 2017).

Het usutuvirus wordt het meest aangetroffen in Merels en een mogelijke verklaring hiervoor is dat Merels genetisch gevoeliger zijn dan andere vogelsoorten (Van Duijl, 2017). Toch blijft het usutuvirus niet alleen bij Merels. Bij zeker 62 Europese en Afrikaanse vogelsoorten is het virus gevonden (Gainbani & Rossini, 2017). Een aantal trekvogels speelden tijdens de terugreis van Afrika naar Europa onbedoeld een grote rol in het introduceren van het usutuvirus in Europa, zoals de Torenavalk, Kleine Karekiet, Braamsluiper, Grasmus en Bonte Vliegenvanger. Andere soorten speelden weer een grote rol in het verspreiden van het usutuvirus binnen Europa, zoals de Ekster, Huismus, kippen en de Merel (Gainbani & Rossini, 2017). Verder komt het usutuvirus in Europa ook veel voor bij de Zanglijster, Pimpelmees, Vink, Groenling, Zwarte Roodstaart, Koolmees, Ringmus, Gierzwaluw, Huiszwaluw, Zwarte Kraai, Boomklever, Houtduif, Roodborst, Laplanduil en de Spreeuw (Lühken et al., 2017; Van Duijl, 2017). In Nederland kunnen we Heggenmus, Gaai, Turkse Tortel, Kokmeeuw, Tuinfluiter en Winterkoning aan het lijstje toevoegen. Individuen van deze soorten zijn door Erasmus MC in 2023 en 2024 positief getest op het usutuvirus (Van der Jeugd & Van Nijen, 2024); (H. de Rooij, persoonlijke mededeling, ontvangen van Erasmus MC, 25 september 2024). Doordat muggen niet alleen bloed van vogels drinken, komt het ook voor dat verschillende zoogdieren met het usutuvirus geïnfecteerd raken. In verschillende vleermuizen is het

virus gevonden, maar ook in honden, hoefdieren, knaagdieren en ook in mensen (Clé et al., 2019). Dat zoogdieren geïnfecteerd raken met het usutuvirus gebeurt nog maar weinig. Zoogdieren worden gezien als een 'dead end host', een gastheer die het virus niet verder kan verspreiden (Lühken et al., 2017). Muggen kunnen het virus niet van mens op mens overdragen.

Buiten vogels en zoogdieren is het usutuvirus ook gevonden in Oostelijke smaragdghagedissen (Vilibic-Cavlek et al., 2020). Het virus heeft dus een breed scala aan gastheren en 'dead end hosts'. Elk jaar komen hier weer nieuwe soorten bij.

Bemonsteren

Er zijn nog geen manieren om het usutuvirus te bestrijden. Daarom is het ontzettend belangrijk om onderzoek te blijven doen naar de verspreiding van het virus en naar welke vogelsoorten het virus kunnen krijgen. Vogelringstations spelen een grote rol in onderzoek naar virussen zoals het usutuvirus. Hier ringt men niet alleen een deel van de gevangen vogels maar bemonstert men deze ook op zoönosen (infectieziekten die van dieren op mensen kunnen overgaan). Bij het Vogelringstation Gooimeer bemonsteren we ook vogels die interessant zijn voor onderzoek. Of een vogel interessant is om te bemonsteren hangt van meerdere dingen af. Wanneer een gevangen vogel een of meerdere teken bevat, wordt deze bemonsterd. Vogels die erg vatbaar zijn voor bepaalde virussen die op dat moment in bijvoorbeeld Nederland of Europa veel vogels besmetten, worden ook bemonsterd.

Alle lijsterachtigen die worden gevangen bij het Vogelringstation Gooimeer worden bemonsterd om erachter te komen of deze besmet zijn met het usutuvirus. Verder zijn insecteneters zoals Heggenmussen interessant om te bemonsteren, omdat zij muggen eten die virussen bij zich kunnen hebben. Vogels die zijn geringd bij Vogelringstation Gooimeer en hier voor een tweede of derde keer worden gevangen, zijn misschien nog wel het meest interessant om te bemonsteren. Deze vogels zitten namelijk een langere tijd in het gebied rondom het ringstation en door deze vogels te bemonsteren, kan worden onderzocht welke virussen er in dit specifieke gebied aanwezig zijn onder de vogels.

Stappen

Het bemonsteren van een vogel bestaat uit een aantal stappen. Wanneer de ringer een vogel geschikt vindt om te bemonsteren, gaat hij deze eerst ringen, meten en wegen. Als een vogel teken heeft, verwijdert hij deze en stopt ze in een buisje. Daarna stopt hij een veer van de vogel in een tweede buisje. In het derde buisje gaat een swap (uitstrijkje) van de cloaca en de keel. Hierbij gaat er een wattenstaafje in de keelholte van de vogel en een tweede in de cloaca. Als de vogel een virus heeft, bevatten de swaps DNA/RNA van het virus. Het vierde en laatste buisje is voor het bloed. Dit bloed wordt getest op antistoffen tegen virussen. Als een vogel een virus heeft gehad, zijn er antistoffen gemaakt tegen dit virus die vaak heel lang in het bloed blijven zitten. Wanneer bloedprikken moeilijk gaat,

(Links) Een geringde en bemonsterde (een aan zijn zwarte, vaak wat kortere snavel te herkennen jong mannetje) Merel vlak voor het vrijlaten, Vogelringstation Gooimeer, 5 oktober 2024 | Niels Zonneveld

(Rechts) Deze Heggenmus heb ik uit het net gehaald; een geschikte vogel om te bemonsteren. Vogelringstation Gooimeer, 3 november 2024 | Niels Zonneveld

of de vogel heel klein is, gebruikt de ringer bloedkaartjes. Hier is minder bloed voor nodig, maar toch voldoende om te kunnen testen op antistoffen. Bij beide methodes prikt de ringer in een ader (vaak de vleugelader, halsslagader of tarsusader) en vangt hij het bloed dat hieruit komt op. Het verschil is dat bij een bloedkaartje maar een paar druppeltjes bloed worden opgevangen en bij een buisje gaat het om iets meer bloed. De vier buisjes stuurt de ringer op naar het Erasmus Medisch Centrum (EMC) dat deze materialen onderzoekt op virussen.

In de gaten houden

Het EMC geeft aan wat zij nodig heeft voor hun onderzoeken en levert de materialen die nodig zijn voor het bemonsteren bij de ringstations. Het EMC

laat weten van welke vogelsoorten zij graag informatie wil hebben, wanneer er welke materialen nodig zijn en ook van welke ringstations er wordt bemonsterd. Zo besloten ze dat er nu alleen nog maar wordt bemonsterd van juli t/m half oktober, omdat dit de periode is dat er veel muggen zijn en de arbovirussen, zoals het usutuvirus, het meest aanwezig zijn. Buiten deze periode wordt er nog maar op een handvol ringstations bemonsterd voor onder andere onderzoek naar vogelgriep.

Het Vogelringstation Gooimeer doet veel onderzoek in samenwerking met het EMC. Momenteel kijkt men vooral naar het usutuvirus. Bij het ringstation hebben wij een goed beeld van de vogelstand in het gebied rondom het ringstation en welke soorten toe- of afnemen.

Dit jaar hebben wij veel minder Merels gevangen en is deze als broedvogel ook sterk afgenomen. De meest voor de hand liggende reden is dat veel Merels rondom het ringstation door het usutuvirus zijn gesneuveld. Van een aantal Merels die zijn bemonsterd, kregen wij van EMC te horen dat deze waren besmet met het usutuvirus.

Het is ontzettend belangrijk om Merels, maar ook andere vogels in de gaten te houden en zieke of dode vogels te melden op bijvoorbeeld Sovon.nl. Op deze manier kan iedereen bijdragen aan het onderzoek naar het usutuvirus en krijgen we het virus hopelijk onder controle voordat het te laat is voor onze prachtige vogels.

Literatuurlijst

- Bakker, J. W., Münger, E., Esser, H. J., Sikkema, R. S., de Boer, W. F., Sprong, H., ... & Koenraadt, C. J. (2024). *Ixodes ricinus* as potential vector for Usutuvirus. *PLOS Neglected Tropical Diseases*, 18(7), e0012172.
- Clé, M., Beck, C., Salinas, S., Lecollinet, S., Gutierrez, S., Van de Perre, P., Baldet, T., Foulongne, V., & Simonin, Y. (2019). Usutu virus: A new threat? *Epidemiology And Infection*, 147. <https://doi.org/10.1017/s0950268819001213>
- Gaibani P., Rossini G. An overview of Usutu virus. *Microbes Infect.* 2017 Jul-Aug;19(7-8):382-387. doi:10.1016/j.micinf.2017.05.003. Epub 2017 Jun 8. PMID: 28602915.
- Körsten, C., Al-hosary, A. A., Holicki, C. M., Schäfer, M., Tews, B. A., Vasić, A., ... & Silaghi, C. (2023). Simultaneous coinfections with West Nile virus and Usutu virus in *Culex pipiens* and *Aedes vexans* mosquitoes. *Transboundary and Emerging Diseases*, 2023(1), 6305484.
- Lühken, R., Jöst, H., Cadar, D., Thomas, S. M., Bosch, S., Tannich, E., Becker, N., Ziegler, U., Lachmann, L., & Schmidt-Chanasit, J. (2017). Distribution of Usutu virus in Germany and Its Effect on Breeding Bird Populations. *Emerging Infectious Diseases*, 23(12), 1994-2001. <https://doi.org/10.3201/eid2312.171257>
- Nikolay, B. (2015) A review of West Nile and Usutu virus co-circulation in Europe: how much do transmission cycles overlap? *Transactions of The Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene*, Volume 109, Issue 10, October 2015, Pages 609-618, <https://doi.org/10.1093/trstmh/trv066>
- *Opnieuw verhoogde sterfte onder Merels | Sovon.* (2024, 2 september). Geraadpleegd op 13 september 2024, van <https://www.sovon.nl/actueel/nieuwsberichten/opnieuw-verhoogde-sterfte-onder-merels>
- Peeters, T. (2019, 12 juni). *Klimaatverandering duwt tropische ziektes onze richting uit.* EOS Wetenschap. Geraadpleegd op 22 december 2024, van <https://www.eoswetenschap.eu/gezondheid/klimaatverandering-duwt-tropische-ziektes-onze-richting-uit?utm>
- Rigaux, N. (2019). *How dangerous is Usutu virus for birds and humans: symptoms, epidemiology and possible treatments.* Ghent University. Geraadpleegd op 13 september 2024, van https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/784/500/RUG01-002784500_2019_0001_AC.pdf
- Van der Jeugd, H., & Van Nijen, N. (2024, juli). Zoönose nieuwsbrief – Zomer 2024. *Nieuwsbrief Erasmus MC.*
- Van Duijl, J. (2017). Usutuvirus-uitbraak bij merels. In A. Martel, L. Rouffaer, & Universiteit Gent, *Universiteit Gent* [Thesis; PDF]. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/376/761/RUG01-002376761_2017_0001_AC.pdf
- Vilibic-Cavlek T., Petrovic T., Savic V., Barbic L., Tabain I., Stevanovic V., Klobucar A., Mrzljak A., Ilic M., Bogdanic M., Benvin I., Santini M., Capak K., Monaco F., Listes E., Savini G. Epidemiology of Usutu Virus: The European Scenario. *Pathogens*. 2020 Aug 26;9(9):699. doi: 10.3390/pathogens9090699. PMID: 32858963; PMCID: PMC7560012.
- Weidinger, P., Kolodziejek, J., Bakonyi, T., Brunthaler, R., Erdélyi, K., Weissenböck, H., & Nowotny, N. (2019). Different dynamics of Usutu virus infections in Austria and Hungary, 2017-2018. *Transboundary And Emerging Diseases*, 67(1), 298-307. <https://doi.org/10.1111/tbed.13351>.

Nieuws van het beschermingsfront

Over het Soorten Management Plan (SMP) als voorwaarde voor een gebiedsgerichte ontheffing

Er zijn vogelsoorten die menselijke bouwwerken gebruiken om in te nestelen en te schuilen. Deze bouwwerken bieden kennelijk dezelfde mogelijkheden als rotsen en kliffen, waar vogels van nature hun nest in bouwen. Vaak is hun naamgeving een gevolg van deze keuze. Denk aan Huiszwaluw, Huismus, Kerkuil, Boerenzwaluw en Torenvalk. Maar ook de Kauw ('torenkraai'), Spreeuw en Gierzwaluw zijn bewoners van gebouwen. Een aantal vleermuissoorten maakt eveneens gebruik van gebouwen om te rusten, te overwinteren en voort te planten.

Piet Spoorenberg

Vanuit de klimaatopgave (voor 2050 de CO₂-uitstoot verlagen met 95%) zijn veel gemeentes de komende jaren bezig met het verduurzamen van woningen. Denk aan isoleren, renoveren, slopen, verbouwen en nieuw bouwen. Vleermuizen, Gierzwaluwen en Huismussen leven vaak onder dakpannen of in een spouwmuur. Bij het verduurzamen van woningen verdwijnen kiertjes en gaatjes. Daarnaast kan nieuwbouw of grootschalige renovatie ervoor zorgen dat essentieel leefgebied van diersoorten verdwijnt of wordt verstoord. Bij deze activiteiten en projecten speelt de Wet natuurbescherming (Wnb) een belangrijke rol. De kern van deze wet is dat het opzettelijk verstoren, doden en vernielen (van verblijfplaatsen) van (beschermde) soorten niet mag. Volgens deze wet is daarom een ecologisch onderzoek naar (beschermde) diersoorten, zoals Gierzwaluwen, Huismussen en Vleermuizen en hun verblijfplaatsen verplicht vóórdat (ver) bouwactiviteiten van start kunnen. Hierdoor kan verduurzaming vertraging oplopen.

Gebiedsgerichte ontheffing

Met een gebiedsgerichte ontheffing maakt de provincie duidelijk dat je binnen een gebied voldoet aan de Wet natuurbescherming. Om een gebiedsgerichte ontheffing aan te vragen, is een Soorten Management Plan (SMP) vereist. In dat gebied kan en mag de gemeente natuur inclusief verduurzamen en (ver)bouwen zolang deze zich houdt aan de voorwaarden van het SMP. Een gebiedsgerichte ontheffing is tien jaar geldig.

In een SMP staat welke (beschermde) soorten er in een gebied voorkomen en welke bedreigingen er in dat gebied zijn: in de hele gemeente, in een aantal wijken of binnen een specifiek gebied waar veel verduurzaming, nieuw- of verbouwingsactiviteiten op de planning staan. Verder beschrijft het plan welke acties nodig zijn om soorten te beschermen, te herstellen of in aantal te laten toenemen.

Benaderd

Tot vorig jaar hadden wij als Vogelwerkgroep nog niet gehoord van het fenomeen SMP. Onze Vogelwerkgroep werd in het vroege voorjaar van 2024 benaderd door KP-adviseurs BV uit Lopik, die in opdracht van de gemeentes Laren en Blaricum startten met het onderzoek voor een SMP. KP-adviseurs wilde ons graag betrekken bij het onderzoek, de interpretatie van de beschikbare informatie en het opstellen van het plan. Na een kennismakingsbijeenkomst en de toelichting op het onderzoeksplan zijn we op 28 november geïnformeerd over de resultaten van het monitoringsonderzoek in de beide gemeentes. Het was interessant om te zien waar de bolwerken van de Huismussen en Gierzwaluwen, Huiszwaluwen, Boerenzwaluwen en Spreeuwen zich bevinden. De vleermuizen kwamen eveneens aan bod. Na bespreking van de resultaten met de gemeentes als opdrachtgever, zal KP-adviseurs de Vogelwerkgroep de komende tijd betrekken bij het vervolgtraject. Leerzaam en nuttig om als vogelbeschermers vanaf de start bij dit project betrokken te zijn.

Andere bureaus

In andere gemeentes zijn andere bureaus ingehuurd om SMP's op te stellen en zijn wij (nog) niet benaderd. Maar er is een initiatief dat de bureaus bij het opstellen van de SMP's lokale vrijwilligers betrekken.

Of en hoe wij hier vanuit de Vogelwerkgroep een rol in kunnen hebben, zullen we nog moeten onderzoeken. Een mogelijkheid zou kunnen zijn dat leden die in de betreffende gemeentes en wijken wonen, participeren in het proces van invulling van de SMP's.

Zo heeft de gemeente Huizen inmiddels een klankbordgroep opgezet om samen te werken aan het verbeteren van de biodiversiteit in de gemeente. Naast lokale leden van onze Vogelwerkgroep zitten hier ook lokale deskundigen in op het gebied van andere diergroepen en planten.

Ontwikkelen

Er zijn dus de nodige initiatieven waar leden van onze Vogelwerkgroep een rol in kunnen gaan spelen. Hoe dit zich de komende tijd gaat ontwikkelen is echter nog niet duidelijk. Wel is duidelijk dat in het kader van de Omgevingswet de overheden burgerparticipatie niet meer uit de weg kunnen. Als Vogelwerkgroep hebben wij hier nog niet echt een beleid voor ontwikkeld. Maar het lijkt handig nu (indien mogelijk) in te haken op verzoeken om te participeren. Hiermee kunnen we ervaring opdoen met het beïnvloeden en bevorderen van de biodiversiteit en het beschermen van de vogels in onze eigen gemeentes en wijken.

Halsbandparkiet, voortuin Huizen 21 juli 2024 | Paul van der Poel

Nationale parkieten-slaapplaatstelling

Tjeerd Ploeg

Graag deel ik een waargebeurde slaapplaatstelling die ik niet snel zal vergeten. Ergens in oktober 2024 had ik mij bij Jip Louwe Kooijmans, meetnet-coördinator 'slaapplaatsen' van Sovon, aangemeld om mee te helpen parkieten te tellen in Weesp. Ik wist daar wel een paar plekken waar Halsbandparkieten zich regelmatig ophouden. In overleg zijn de telgebieden aangewezen. Regelmatig maakte ik op de fiets zo voor zonsopgang even een rondje door de stad om te volgen waar deze groene herriemakers zich ophielden.

Halsbandparkieten hoor je al voordat je ze ziet. Een verrekijker is bijna overbodig. Het zijn familievogels die zich net als Kauwtjes en Spreeuwen aan het einde van de dag verzamelen en samen in groepen hoge bomen gebruiken om de nacht door te brengen. Door hun

kleur en omdat ze graag hoog in de bomen zitten zie je ze in het voorjaar en de zomer haast niet. Maar in de wintermaanden, zonder blad aan de bomen, gaat het tellen van deze exoten een stuk makkelijker.

Vertrokken?

De dagen voor de eerste officiële telling werd ik toch een beetje nerveus. Mijn rondjes door Weesp aan het einde van de middag leverden maar weinig Halsbandparkieten op. Waren ze misschien vertrokken naar een aangrenzende gemeente? Voor de officiële telling op zaterdag 21 december vroeg ik een paar vogelaars in Weesp of zij wisten waar ze zich konden ophouden. Daaruit kwamen wel een paar voederplekken voor tuinvogels die de Halsbandparkieten hadden veroverd, maar er waren geen grote slaapplaatsen bekend.

En toen was het zover: zaterdag 21 december, de hele dag al grijs en donker weer en regen; van miezer tot zeikregen. Vogelaars die ik had gevraagd mee te doen, haakten één voor één af. Ik gaf ze groot gelijk, vogels kijken doe je niet in de regen! Die vogels zijn ook net mensen; ze hebben geen zin om koud en nat te worden en zoeken liever dekking. Maar goed, regel is regel. Dan maar in mijn groene regen-outdoor-kledij de deur uit en op de fiets. Zo fietste ik daar in de regen door de stad met een verrekijker om de nek naar boven kijkend. Al slingerend door de drukke straten vol met mensen die hun kerstinkopen aan het doen waren. Vogelaars zijn soms rare vogels hoor.

Lekker kopje thee

Ik ging langs de bekende plekken en heb daar slechts zes Halsbandparkieten kunnen spotten. Tja Tjeerd, waar heb je

je nu weer mee ingelaten, dacht ik nog toen ik na 25 minuten in de regen weer naar huis fietste. Ik dacht al aan een lekker kopje thee en even chillen op de bank.

Bijna thuis hoorde ik wat bekende geluiden. Waren ze er dan wel? U raadt het al. Jazeker. Het leek wel een Bijbels verhaal zo voor de Kerst. In de hoge elzenbomen direct voor mijn voordeur zaten ze!

Snel de fiets weggezet en tellen.

Maar dat tellen heeft toen nog zeker tien minuten geduurd. De hele groep Halsbandparkieten uit de omgeving had zich verzameld en vloog lekker heen en weer tussen drie bomen. Uiteindelijk heb ik ze wel zes keer geteld om tenslotte op 77 stuks uit te komen.

Herrie

Ik was net klaar en stond in de deuropening om mijn totaal natte jas uit te trekken. Toen kwam een vriend even een kerstkaartje langsbrengen en zei nog: "Wat is dit? Wat een herrie al die vogels." Ik antwoordde: "Ja, 77 stuks". Een beetje verbaasd keek hij mij aan. Ik heb hem maar niet verteld waar ik net vandaan kwam.

Zo sloot ik als vogelaar en teller 2024 af. Mooier kon haast niet. Soms moet je eerst alle tegenslagen doorstaan en doorzetten om dan uiteindelijk toch nog het mooie van alles te mogen beleven. Ik ben benieuwd wat mij op de volgende telling te wachten staat. Hoe dan ook, dit zal de herinneringen aan 21 december niet gaan overtreffen.

Een boom vol Halsbandparkieten in Weesp, 21 december 2024 | Tjeerd van de Ploeg

Halsbandparkiet, Huizen, januari 2024 | Marga van Leeuwen

Het broedseizoen 2024 van de Purperreiger in Nederland: aantal broedparen bereikt een ongekennde hoogte!

Purperreiger, Bovenmeent, 19 augustus 2022 | Marga van Leeuwen

Henk van der Kooij, 2025 Uitgave Sovon

besproken door Rob G. Moolenbeek

Bij Sovon verscheen in januari 2025 het verslag over de broedparen van de Purperreiger in Nederland, traditiegetrouw samengesteld door Henk van der Kooij. Het eerste jaaroverzicht verscheen in 1983 in 'Het Vogeljaar', maar na de opheffing van dit tijdschrift heeft Sovon deze taak op zich genomen. In de tweede helft van de jaren tachtig en in de eerste helft van de jaren negentig schommelde het aantal broedparen globaal steeds rond de 300. In ons werkgebied, met name het Vechtplassengebied, broeden al eeuwenlang Purperreigers. Vooral het Naardermeer was en is een bekende broedplaats. In deze eeuw tot en met 2023 werden de nesten vanuit een vliegtuigje geteld maar tegenwoordig heeft het gebruik van de drone zijn intrede gedaan. In 2023 werden hier 122 nesten geteld en in 2024 waren dat er 131. Ook de Breukeleveensche Plas (Stille Plas) in Loosdrecht herbergt een aanzienlijke kolonie. Tussen 2019-2023 gemiddeld

61 broedparen. In 2024 werden hier op drie plekken in totaal 63 nesten geteld. In 2023 ontbrak de soort op de Waterleidingplas maar in 2024 waren er daar weer 13 broedparen.

In 2024 hebben er in Nederland in totaal 1.380 paren gebroed. De afgelopen jaren is het de soort dus voorspoedig gegaan. De afgelopen veertig jaar is het aantal broedparen in Nederland bijna vier

maal zo groot geworden. Goed nieuws dat een toch vrij kwetsbare, trekkende soort in aantal toeneemt. Dit kan helaas niet gezegd worden van bijvoorbeeld de Zwarte Stern en het Woudaapje.

Het gehele verslag is online te lezen: <https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/22240>

Zeer late waarneming van een jonge Purperreiger, Eempolder, 12 november 2023 | Sjaak Hoogendoorn

Vogeltreffers

Mooiste foto's 2024

Binnen de fotogroep houden we elk jaar in januari een verkiezing van de 'mooiste foto van het jaar'. Elk lid mag vijf foto's tonen uit het werkgebied, die hij/zij het afgelopen jaar heeft gemaakt. Plenair wordt dan gekozen welke van de vijf foto's men het mooiste vindt. Hierbij een aantal van deze 'mooiste foto's van 2024'.

*Kleine Karekiet, langs de Eem,
9 mei 2024 | Marcia Bijleveld*

Kievitsjong, Eempolder, 11 mei 2024 | Linda Zander

We waren van plan om naar vogelhut 'Eemmeer' te lopen. Dit is de vogelhut die vlakbij de Stichtse brug (A27) ligt. Terwijl we over het pad op het dijkje richting de vogelhut liepen, zagen wij een kievitouder boven ons vliegen. De ouder maakte veel herrie en probeerde ons af te leiden. Toen we in het gras net naast het pad keken, zagen we twee jonge Kieviten. Eén jong kroop al snel weg en hield zich heel stil. Het andere jong bleef lopen en ging vervolgens langs de waterkant tussen de boterbloemen zitten. Dit jong leek niet zo schuw en we konden hem daardoor van dichtbij fotograferen.

*Boomklever, Lage Vuursche,
18 mei 2024 | Sjaak Hoogendoorn*

*Roodborsttapuit (vrouw), Eempolder,
28 januari 2024 | Bianca de Vries*

Het was een koude dag, die begon met rijp op de velden. Gaandeweg werd het een stralend zonnige dag. De Roodborsttapuit vloog constant heen en weer in het rietveld op de hoek van de Zomerdijk richting het gemaal aan het eind van de Goyergracht. Heel even bleef zij op het hek zitten.

*Nonnetjes: vrouwtje linksvoor,
mannetje rechtsachter,
Lambertszkade, Loosdrecht,
10 februari 2024 | Bert Roelofs*

*Baardman vrouwtje, Pier van Huizen,
1 januari 2024 | Andreas Grunwald*

De foto is gemaakt in de ochtenduren op de Pier van Huizen. Het was kwakkelweer, vanuit het westen naderde een onweersbui, terwijl de ochtendzon vanuit het zuidoosten nog wat bijlichtte. Dit was het enige Baardmannetje – of zeg je dan Baardvrouwtje? - dat we zagen.

*Cetti's Zanger, Gooiergracht,
13 april 2024 | Etienne Kennis*

Tijdens een vroege lentemorgen achter het gemaaltje aan het einde van de Gooiergracht genomen. De veel gehoorde Cetti's Zanger laat zich meestal niet al te gemakkelijk zien, maar in de lentezon wil hij zich wel eens laten gelden. Een oplettende vogelaar kan hem dan zien en soms zelfs vastleggen.

*Fuut, Crailo,
20 maart 2024 | Gina Valkenhoff*

De foto is gemaakt bij de Zanderij Crailo. Het was een mooie dag en eigenlijk ging ik op pad om Futen die baltsgedrag zouden vertonen te zien. Maar zij besloten te blijven slapen. Ineens zag ik het licht precies op de borst en oog van deze Fuut vallen en daar heb ik gebruik van gemaakt. In verband met de donkere achtergrond heb ik besloten om er een low-key foto van te maken, waardoor de lichtval beter tot zijn recht komt. Het lijkt alsof de Fuut me met één oog in de gaten houdt.

*Spreeuw, Eempolder,
22 september 2024 | Rob Prinzen*

In de ochtend reed ik naar de vogelhut 'Eemmeer'. Onderweg zaten vele jonge Spreeuwen op paaltjes. Deze Spreeuw trok mijn aandacht, omdat hij kennelijk iets te eten in de holle bovenkant van het paaltje zag.

*Grote Zilverreiger, Eempolder,
26 oktober 2024 | Bertus van den Brink*

*Roodborst, Pier van Huizen,
18 januari 2024 | Hugo Weenen*

Appelvink (man), fotohut in natuurgebied de Maashorst, 6 april 2024 | Linda Zande

Column

HOOGVLIEGERS EN LAAGBLIJVERS

Taxusappels

Carel de Vink

Wat één boom voor verschil kan maken! In mijn geval een forse taxus naast het fietsenhok op mijn werk. In de jaren dat ik daar werkte, was deze boom een natuurgebied op zich. Dat begon in september als tientallen Spreeuwen hun buik vulden met de rode vruchten. Wee de collega die zijn fiets naast de stalling had geplaatst. Een roodgescheten zadel vormde dan de verrassing van de dag. Na de Spreeuwen volgden Zanglijsters en Koperwieken en heel soms een Grote Lijster. Vreemd genoeg zag ik nooit een Kramsvogel zich aan de vruchtjes te goed doen. In de loop van de winter verschenen er soms ook Appelvinken. Die bleven hun magen vullen tot half maart. Niet alleen met de rode lekkernij,

maar ook met de kernen van de pitten onder de boom. Die werden vakkundig gekraakt. Als op een vroege mooie lentedag er een raam openstond, kon je horen hoe ze dat deden. Op een aangename dag in maart zetten een collega en ik twee stoelen buiten. Broodtrommeltje op schoot en genieten van onze lunch in de zon. Halverwege klonk er boven ons hoofd het geluid als van een pindadop die openknapte. Op nog geen twee meter boven ons zat een prachtige Appelvink een verdroogde taxusvrucht te verorberen. Van een Appelvink had mijn lunchgenoot nog nooit

gehoord. “Ja hoor, dan ben jij zeker Karel Appelvink...” Hij was niet van plan zich te laten bedotten. Een taxus bevat een soort bessen, geen appels! Op een trieste ochtend vond ik daar een Appelvink dood onder een van de ramen. Verformfaaid; hij lag er al minstens een week. Jammer, ik had graag een van de vlerkjes bewaard. Die vertonen een paar diepblauwe veren die aan de onderkant uitwaaiëren. Een vorm die je bij geen enkele andere vogel ziet. Klaas, mijn natuurmaatje op de (toen nog) lagere school liet mij eens een kaartje zien uit zijn verzameling Rizla+-plaatjes. Die zaten in de pakjes sigarettenvloei die zijn vader gebruikte. Erop stond een Appelvink, zo afgebeeld dat het leek of zijn vleugel rood-wit-blauw kleurde. Onze nationale vogel, besloten wij. Als een van ons ooit minister zou worden, zouden we dat regelen. Maar we belandden geen van beide in de politiek. In werkelijkheid klopten die kleuren ook niet. Ik besloot het lijfje van het raamslachtoffer te begraven onder de jasmijn die een paar meter van de taxus af stond. Na mijn vakantie keerde ik terug met een plantenscheepje in mijn fietstas. Een vogelskelet met een uitzonderlijk dikke snavel was ook wel interessant om te bewaren. Maar dat werd een deceptie. Naast de taxus stond een graafmachine. Het hele perk tot aan de boom was op de schop gegaan. Nu, na jaren, fiets ik soms nog langs mijn oude werkplek. De taxus staat er nog. Hij draagt geen rode vruchten meer. Te oud? Of beschadigd door het graafwerk? Hoe dan ook, Appelvinken zullen er geen ‘appels’ meer zoeken. Mijn vroegere collega kan gerust zijn.

Appelvink uit ‘Zo leer je vogels kennen’ (tweede deel) door Rinke Tolman - Uitgave van Rizla 1961

Bladkoning, Oudeschild Texel, 24 september 2022 | Jurriën Uiterwijk

Bosvogels, bosbeheer en recreatie

Jan Loggen

In de Korhaan van het Winternummer 2023/2024 wordt de vraag gesteld wat we kunnen doen om het leefgebied van vogels in het Gooi te verbeteren. In onderstaand artikel zet ik uiteen hoe dit met kleinschalig bosbeheer de praktijk wordt toegepast.

De recreatiedruk op de natuur in het Gooi is hoog. In begrazingsgebieden is een aanlijnplicht voor honden. In het Spanderswoud (Hilversum) waar geen begrazing plaatsvindt, hebben de hond en zijn of haar baas een vrije loop in een zeer uitgebreid netwerk van (wandel)paden. Tijdens de workshop natuurtechnisch bosbeheer, die Nardinclant Landschapsbeheer van 1 t/m 4 oktober 2025 organiseert, wordt er een langgerekt wandelpad dichtgelegd. Hierdoor ontstaat er een grotere boseenheid (rustgebied), en dus een verbetering van het leefgebied van bosvogels. In 1981 heeft de gemeente Hilversum, destijds eigenaar van het Spanderswoud,

een beheerplan aangenomen met de vooruitstrevende doelstellingen 1. Natuurbehoud en 2. Rustige recreatie. Er is toen gestart met het zogenaamde omvormingsbeheer. Het doel was om meer structuurvariatie te creëren, meer dood hout aan te brengen en wandelpaden uit de roulatie te nemen, om zo bospercelen samen te voegen tot grotere boseenheden. Dat laatste is voor de ontwikkeling van bos als levensgemeenschap (met zijn bosfauna) fundamenteel.

Natuurtechnisch bosbeheer

Het Spanderswoud bestaat deels uit oude structuurrijke grovedennenopstanden, voormalig doorgesloten eikenhakhout en monotoon cultuurbos. In een cultuurbos zijn de bomen op een houtteeltkundige wijze aangeplant. Er is een relatief eenvormige boomlaag van dezelfde soort en leeftijd, op regelmatige afstand van elkaar. Bosvogels zijn hier zeer schaars.

Sinds 1991 is het Goois Natuurreservaat eigenaar en is het omvormingsbeheer voortgezet. Het Goois Natuurreservaat doet dat door perceelsgewijze variabele kap en Nardinclant Landschapsbeheer door boomsgewijze kap met de lier, waarmee je bomen kunt omtrekken. Deze methode valt onder de noemer natuurtechnisch bosbeheer. De twee afbeeldingen van het Spanderswoud geven in het rood de mate van verstoring aan. Groen is het potentiële leefgebied van bosvogels. Links een minimale verstoring, rechts een maximale verstoring. Het versturende effect wordt versterkt bij het ontbreken van struweel en struiken, wat in een groot deel van het cultuurbos (het zogenaamde doorkijkbos) in het Spanderswoud het geval is.

Lees ook:

Bosvogels en bosstructuur

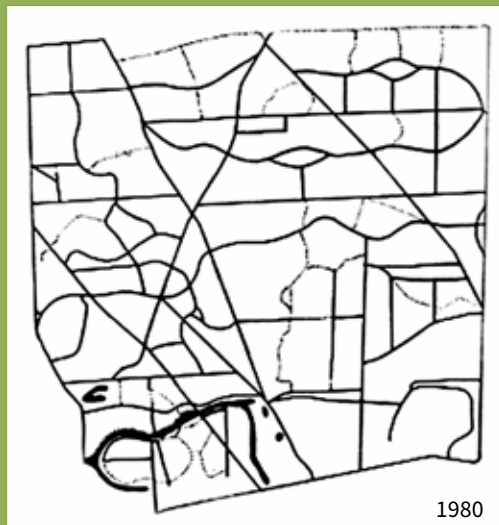
Jan Loggen

Korhaan, herfst 2023 | pagina 22 t/m 24

Hoe krijg je balans tussen natuurontwikkeling en recreatie?

Recreatiezonering

In het kader van de recreatiezonering zijn in de kernzone veel paden afgesloten. In de bufferzone ook enkele. In de randzone zijn als gedeeltelijke compensatie juist enkele nieuwe paden aangelegd. (Bron: IBN Spanderswoud, 1992)

Minder paden en meer rustgebieden

De twee afbeeldingen van het Spanderswoud geven in het rood de mate van verstoring aan. Groen is het potentiële leefgebied van bosvogels. Links een minimale verstoring, rechts een maximale verstoring. Het versturende effect wordt versterkt bij het ontbreken van struweel en struiken, wat in een groot deel van het cultuurbos (het zogenaamde doorkijkbos) in het Spanderswoud het geval is. (Bron: Presentatie Peter Kampen (GNR), Natuurbeheer van bos, 2024)

Workshop Natuurtechnisch bosbeheer 1 t/m 4 oktober 2025

Van woensdag 1 oktober t/m zaterdag 4 oktober organiseert Nardinclant Landschapsbeheer de Workshop Natuurtechnisch bosbeheer. De workshop start op woensdag 1 oktober met een theorieday (als benodigde introductie op de praktijkdagen) in de Infoschuur van het Goois Natuurreservaat in Hilversum. De praktijkdagen op 2, 3 en 4 oktober vinden plaats in het Spanderswoud in Hilversum. Het Goois Natuurreservaat en Landschap Noord-Holland participeren in de workshop. Meer informatie over het programma is te vinden op www.nardinclant.nl

Rapport- besprekingen

Bieshaar, G. en G.-J. van Loenen
Resultatenverslag 2024 van de
Weidevogelbeschermingsgroep
Westelijk Eemgebied.

Uitgave:

Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.,
rapportnummer 330: 1-28

Weidevogelbeschermingsgroep Westelijk Eemgebied, Resultatenverslag 2024

Gert Bieshaar & Ger-Jan van Loenen

samengevat door Paul Keuning

Met de goede samenwerking van vrijwilligers en deelnemende boeren valt of staat het collectief, dat tegen de stroom in een veilige broedplaats creëerde voor onze weidevogels. Niet alleen de primaire soorten Grutto, Kievit, Tureluur en Scholekster hebben daar baat bij, ook groundbroeders als Slobeend, Zomertaling, Krakeend, Veldleeuwerik, Graspieper en Gele Kwikstaart profiteren van een vochtige, kruidenrijke omgeving. Dankzij de niet aflatende inspanningen van bovengenoemd agrarische collectief vormen de Eempolders een uitzondering op de landelijk nog steeds dalende trend van aantallen weidevogels.

Het mag bekend verondersteld worden dat de insectenrijkdom overal behoorlijk is teruggelopen. Daardoor groeien de juveniele weidevogels minder snel en zijn ze ook later in staat om weg te vliegen. Dus zijn ze langer kwetsbaar voor predatoren als kraaiachtigen, een enkele vos of een marterachtig zoogdier. Met drones en door enkele oudervogels te zenderen is inderdaad aangetoond dat vluchten niet altijd op tijd lukte. Die drones zijn ook ingezet om nesten op te sporen: exact

324 nesten zijn met warmtegevoelige drones gelokaliseerd. Hoewel vrijwilligers de nesten mogelijk ook zonder drones hadden opgespoord, is het blijkbaar toch een nuttig hulpmiddel.

Een groot deel van het jaar zijn de weidevogels te vinden in het verre zuiden, de vogelbeschermers in de Eempolders hebben daardoor beperkt invloed op hun overleving. Dat ondanks de matige weersomstandigheden van het afgelopen voorjaar de broedresultaten niet zijn gekelderde, betekent een pluim op de hoed van alle vrijwilligers en de meewerkende boeren in dit Collectief Eemland.

Met de in dit rapport geformuleerde doelstellingen voor de komende tijd kan je vele kanten op:

- Bezien welke invulling en uitvoering gegeven kan en moet worden aan het zgn. aanvalsplan Grutto.
- Gevolgen van de maatregel vanuit de Europese Commissie voor meer bescherming van de weidevogels.

Dit vraagt om nadere uitwerking, waarbij er geen twijfel is over de goede intenties.

Resultaten 2024 inventarisatie reservaten langs de Eem

Marc van Houten

samengevat door Paul Keuning

Wat de auteur van dit rapport ons voorschotelt, is meer dan een inventarisatie. Zeker lezen we de broedresultaten van de weidevogels in de binnen- en buitendijkse gebieden langs de Eem terug. Bijzonder dat deze tellingen jaarlijks standaard op dezelfde manier uitgevoerd wordt door dezelfde persoon. Dat maakt het mogelijk om trends vast te stellen.

Bij de welkome bijzondere gasten meldt Marc de Roerdomp in vier van de vijf gebieden! Andere Rode Lijstsoorten waren

in 2024 de Slobeend, de Zomertaling en de Gele Kwikstaart.

Naar aanleiding van het vele slib dat na het natte voorjaar achterbleef op de gecontroleerde gebieden haalt Marc de gevolgen aan van de dijkdoorbraak in 1916. Natte blubber bleef achter nadat het waterpeil enigszins gezakt was. Vogelkenners als Beau Heslinga, die ondanks de modder door de Eempolders struinden, hadden nog nooit zoveel vogels bij elkaar gezien.

Van Houten, M., 2024
 Resultaten van broedvogel-
 inventarisaties in binnen- en
 buitendijkse terreinen van
 Natuurmonumenten bij rivier de
 Eem in 2024.
 Uitgave:
 VWG Het Gooi e.o.,
 rapportnummer 325 1-130

De nattigheid in het begin van het
 telseizoen zorgde er ook nu voor dat
 het een vruchtbaar broedseizoen werd,
 ondanks predatie van een enkele keer
 door vossen, maar meestal door Zwarte
 Kraaien en Eksters. Interessant is ook de
 discussie over het al dan niet tegengaan

van pitrus. Vraag is: 'Weghalen, wat veel
 moeite en kosten met zich meebrengt,
 moet je de verandering in het landschap
 voor lief nemen, waarbij je in de gaten
 houdt welke vogels er juist van profiteren?
 Denk aan de Sprinkhaanzanger,
 Blauwborst, Kneu en Rietgors'.

Primaire weidevogels	Scholekster	Kievit	Grutto	Tureluur	
De Helling	13 ha	1	5	13	4
Uiterdijken	27 ha	2	10	16	6
Zwarte Noord	16 ha	3	27	15	8
Bruggematen	8,5 ha	2	15	4	3
Wolkenberg	14 ha	2	3	-	1
Totaal		10	60	48	22

Gele Kwikstaart, Eempolder, 7 mei 2024 | Linda de Heus

Casander, H., 2024
 Broedvogels van de Limitische
 Heide, Nieuw Bussumerheide,
 Vliegheide en het Luchtkasteel.
 Uitgave:
 Vogelwerkgroep het Gooi e.o.,
 rapportnummer 328

Broedvogels van: Limitische Heide, Nieuw Bussumerheide, Vliegheide en Luchtkasteel

Huib Casander

samengevat door Paul Keuning

Een mondvol voor deze aan elkaar
 grenzende heidegebieden, westelijk van
 de bebouwing van Huizen, doorsneden
 door de drukke Naarderstraat en de wat
 rustiger Nieuwe Bussumerweg.
 Het mag een wonder heten dat in dit
 druk door loslopende honden bezochte
 stukje natuur toch nog tussen de 21
 (Luchtkasteel) en 27 (de eerstgenoemde
 heideveldjes) vogelsoorten tot broeden
 kwamen. De auteur, bijgestaan door zes
 mede-tellers, noteerde als bijzondere
 broedsoorten de Gekraagde Roodstaart,
 die zijn nestje dicht bij de grond maakt.
 Dat er nog zoveel Boomleeuweriken,
 Boompiepers en zelfs een enkele
 Roodborsttapuit hier hun nestje bouwden
 is boven verwachting.

Ondanks dat deze heideveldjes dicht naast
 elkaar liggen, heeft elk stukje historisch
 een eigen geschiedenis. Het Luchtkasteel
 bijvoorbeeld heeft zijn naam te danken
 aan een vakantiehuis begin twintigste
 eeuw dat op palen stond.
 Maar we dwalen af, het gaat om de vogels,
 die hier ondanks crossfietsers, wandelaars
 en loslopende honden toch hun jongen
 groot brachten in het afgelopen jaar. En
 in vergelijking met voorgaande tellingen
 vielen de aantallen niet tegen.
 Uiteraard staat bij de aanbevelingen dat
 honden hier echt aan de lijn moeten,
 want de restrictie dat honden 'onder
 commando' hier los mogen lopen,
 biedt geen enkele bescherming aan de
 broedvogels.

Jeninga, C. en H. Meulepas
Goois Nestkast Onderzoek,
Jaarverslag 2024
Uitgave:
Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.,
rapportnummer 331 1-36

De Jong, A. et al.,
Vogelbalans 2024.
Uitgave: Sovon Vogelonderzoek
Nederland

Goois Nestkast Onderzoek, jaarverslag 2024

C. Jeninga en H. Meulepas

samengevat door Paul Keuning

De auteurs hebben het weer klaargespeeld om een samenvatting te maken van de 31 terreinen, waar twaalf soorten holenbroeders in totaal 8.738 eitjes legden, verspreid over 1.116 nestjes. Dit is in dit rapport keurig uitgesplitst per soort en per gebied, waarbij de Kool- en de Pimpelmees zoals gebruikelijk de lijst aanvoeren. De Bonte Vliegenvanger is in opkomst met honderd legsels, gevolgd door de Boomklever (45), Spreeuw (25), Roodborst (17) en verder nog enkele legsels van de Grauwe Vliegenvanger, Winterkoning, Boomkruiper, Gekraagde Roodstaart, Merel, Holenduif en Witte Kwikstaart.

De natuur is ook voor jonge vogels weerbarstig. Kou en regen, predatie, vogelsoorten die elkaar overrulen door boven op een nest een nieuw nest te bouwen. De auteurs hebben per soort het aantal uitgevlogen jonge vogels gedeeld op het aantal eitjes om zo te komen tot een succespercentage. Met 72% voor de eerste legsels was het resultaat het afgelopen jaar gemiddeld.

Tweede legsels hebben normaal gesproken minder kans van slagen, dat percentage lag op 43%.

De auteurs zijn ook de coördinatoren van de subgroep Nestkasten en daarbij hoort het motiveren, opleiden en het mogelijk maken van de uitwisseling van gegevens. Het verloop binnen de nestkastcontroleurs ligt laag, wat er op duidt dat het gluren in de nestkasten gedurende twee maanden veel voldoening geeft. Helaas zijn er in onze bossen en parken nog steeds te weinig natuurlijke holtes in de bomen, waar mezen en insecteneters hun jongen in kunnen grootbrengen. Fijn dat Han Westendorp in de wintermaanden tientallen nestkasten timmert.

Het streven van de coördinatoren is dat er per gebied twee controleurs zijn, dan is er ook vervanging als een controleur er in het voorjaar even tussenuit gaat. **Spreek het je aan om de ontwikkeling van jong gebroed van dichtbij mee te maken? Meld je dan aan via nestkastteam@vwggooi.nl. Dan kan je een keer meelopen en kijken of het bevalt op een trapje drie meter hoog.**

Vogelbalans 2024, Sovon

Albert de Jong, A. et al.

samengevat door Paul Keuning

Hoe gaat het met de vogels? Die vraag krijgt elke vogelaar ongetwijfeld regelmatig. Met dit jaaroverzicht in 32 pagina's kunt u daar een exact antwoord op geven. Ondanks het kletsnatte voorjaar hebben de holenbroeders het gemiddeld goed gedaan. Vervroeging van het eerste ei was tot 2000 zichtbaar en is daarna gestabiliseerd.

De volgende vogels zijn in de bossen zeldzaam geworden als broedvogel: Ransuil, Matkop, Boomvalk, Zwarte Mees, Fluiter en Wielewaal. In het boerenland zijn vrijwel verdwenen: Grauwe Gors, Kemphaan, Kramsvogel, Ortolaan, Zomertortel en Patrijs, maar dat wisten we al.

Zeldzaam in het boerenland, want ze zijn weer achteruit gegaan: Scholekster, Grutto, Wulp, Kwartelkoning, Kievit, Veldleeuwerik, Spreeuw, Torenavalk, Fazant, Kneu, Ringmus, Spotvogel, Steenuil, Tureluur, Witte Kwikstaart, Ekster, Grote Lijster, Watersnip. Poeh, dat zijn er nogal wat!

Stadsvogels die beduidend in aantal terug gegaan zijn: Kuifleeuwerik, Europese Kanarie en de Soepeend.

Krijg je zin om mee te doen met monitoring, maar heb je moeite met het determineren? Met audiomonitoring, ondersteund door aa-ie (AI) mis je minder vaak een soort, maar blijf wel veel luisteren naar geluidsfragmenten.

De Boer, J. en R. Overdijk
Broedvogels van het Cronebos
in 2024.

Uitgave:
Vogelwerkgroep het Gooi e.o.,
rapportnummer 332: 1-31

Rense, R. en T.H. Ploeg
Broedvogels van landgoed
Zonnestraal in 2024.

Uitgave:
VWG Het Gooi e.o.,
rapportnummer 329 1-44

Broedvogels van het Cronebos in 2024

Juun de Boer en Ruud Overdijk

samengevat door Paul Keuning

Meneer G.H. Crone naar wie het bos in 1962 vernoemd is bij de overdracht aan Natuurmonumenten, liet een gevarieerd bos achter. Het is gelegen tussen het Hilversums Wasmeeer, het Smithuysbos en het golfterrein. Indrukwekkend is de oude douglasopstand en het slingerende middenpad, de Zwarte weg, de naam zal wel komen door de donkere hoge dennen. Verderop fiets of loop je langs oude beuken.

De grote variatie in biotopen bepaalt de waarde van dit relatief kleine bosperceel. Dit zorgt voor een rijke vogelstand met maar liefst 36 verschillende broedvogelsoorten, vergelijkbaar met de telling in 2015.

Opvallende zaken in dit verslag:

- De afwezigheid van de Kleine Bonte Specht.
- De Grauwe Vliegenvanger, die tegen

de landelijke trend in ook niet werd aangetroffen. Waren de tellers misschien te vroeg op de dag?

- Gemist werden verder: de Staart- en de Zwarte Mees; zou je wel verwachten in dit donkere dennenbos.
- Wel vier broedgevallen van de Appelvink, maar de Goudvink was dit jaar niet present.
- Opvallende daling in de bezetting van Kool- en Pimpelmezen.

Als aandachtspunt voor beheer wordt de wenselijkheid van een ecologisch verantwoorde afscheiding tussen het golfterrein en het Cronebos genoemd. Een robuust ijzeren hekwerk is in de plaats gekomen van een struiken- en bomenhaag.

Dank aan de elf VWG-leden die de auteurs hebben bijgestaan bij deze inventarisatie.

Broedvogels van Landgoed Zonnestraal

Tjeerd Hendrik Ploeg en Rien Rense

samengevat door Paul Keuning

Deze inventarisatie is gedaan op eigen initiatief door leden van onze Vogelwerkgroep,

- omdat dit nog nooit gedaan was en
- omdat beheerder Óbidos natuurbeheer biodiversiteit hoog in het vaandel heeft staan.

Zonnestraal omvat een gebied van 100 ha, waarvan 80 ha natuur met hoge natuurwaarde, want er is veel bos met Europese boomsoorten en een stukje heide.

De samenstellers van dit rapport werden ondersteund door nog eens elf tellers, die samen 43 territoria telden, een mooi aantal dat overeenkomt met bospercelen in de omgeving. Gezien de recreatiedruk is dit boven verwachting. Noemenswaardig zijn de vier spechtsoorten die hier broeden, alleen de Zwarte Specht ontbrak nog.

Leuk om binnen het telgebied te noteren waren Gekraagde Roodstaart, Braamsluiper, Tuinfluiter, Goudvink, Appelvink en Kuifmees. De Merel spande de kroon met zeventig broedgevallen, maar ook de Boomkruiper met dertig territoria is het vermelden waard.

Met de aanbevelingen zullen de beheerders het zeker eens zijn, maar ja, waar haal je de vrijwilligers vandaan die hierop gaan handhaven? De aanbevelingen in dit rapport zijn:

- oude bomen liefst laten staan
- aanplant van struiken en vruchtdragende bomen
- overgaan tot het instellen van rustgebieden, zeker in het broedseizoen
- beperken van openluchtevenementen
- toezicht houden op 'honden aan de lijn'.

Van Houten, M., 2024
Broedvogelinventarisatie van de
Maatpolder Buitendijks 2024.
Uitgave:
VWG Het Gooi e.o.,
rapportnummer 326 1-31

Prop, D., C. de Vink 2024.
Broedvogelinventarisatie Polder
Achteraf
Uitgave:
Vogelwerkgroep het Gooi e.o.,
rapportnummer 327: 1-40

Broedvogelinventarisatie van de Maatpolder Buitendijks 2024

Marc van Houten

samengevat door Paul Keuning

De aanleiding om dit voor de Vogelwerkgroep nieuwe gebied te onderzoeken is de nieuwe inrichting sinds 2020. Waar is het, hoe groot is het? Dit 500 meter brede gebied ligt pal aan het Eemmeer tussen jachthaven Het Raboes en de Zomerdijk. De ondergrond bestaat uit aangespoeld slib en was in de jaren veertig van de vorige eeuw al zeer in trek bij Kemphanen en Lepelaars. De door Marc samengestelde rapporten zijn nooit saai. Het is interessant om te lezen hoe ornitholoog-in-de-dop Ernst Poorter in de jaren zestig al verlekkerd keek naar de Lepelaars van het Naardermeer die juist hier op die modderplaat geregeld foerageerden.

De nieuwe inrichting door Natuurmonumenten hield in dat het opgehoogde slib geëgaliseerd werd, dat er sloten gegraven werden met weinig helling en dat met pompen de waterstand plasdras werd gehouden. Dat zou aantrekkelijk zijn voor onder andere Kemphanen volgens Jan Roodnat, die Marc vroeg dit buitendijkse gebied te inventariseren.

In het afgelopen jaar kwamen hier dertien vogelsoorten broeden. De typische weidevogels Kievit, Grutto en Tureluur zaten hier met elk negen paar. Vermeldenswaardig waren verder de Slobeend met vijf paar, de Kluut met vier en de Scholekster met drie paar.

Broedvogels Polder Achteraf 2024

Dirk Prop & Carel de Vink

samengevat door Paul Keuning

Polder Achteraf is een wigvorming stuk land bij Breukeleveen. Het gebied dreigt te verdrogen, vandaar dat beheerder Natuurmonumenten, met als coördinator Abe van 't Wout, het terrein met een aantal ingrepen terug gaat brengen tot opnieuw een natte omgeving.

De eendenkooi, die ook een onderhoudsbeurt zal krijgen, is een verrijking voor deze driehoek, want de bomen om dit gebied trekken weer andere vogelsoorten aan.

Deze inventarisatie zal gebruikt worden als een nul-telling. Want nadat het gebied in 2025 op de schop is gegaan, met als doel vernatting, verwachten de auteurs dat het weer aantrekkelijk zal zijn voor het Porseleinhoen, Kleinst Waterhoen en de Roerdomp, die in de naaste omgeving een aantal nesten hebben, en mogelijk voor de Woudaap.

Opvallend is de vermindering van het aantal Grauwe Ganzen. Rode Lijstersoorten, hier aanwezig met een territorium, waren in 2024 de Koekoek, Nachtegaal, Slobeend en Snor. Verder waren er opvallend veel Sprinkhaanzangers en Rietzangers, naast een flink aantal Tuinfluiters en Zwartkoppen. Het is nu al een aantrekkelijk vogelgebied van slechts 72 ha. Met minder verzuring als gevolg van stikstofdepositie – ook een aandachtspunt van Natuurmonumenten – zal het hier nog mooier worden.

Dank aan de acht VWG-leden die de samenstellers van dit rapport hielpen bij de tellingen.

Schippers, R. (2023)
Jaarverslag 2023
Vogelringstation het Gooi.
Uitgave:
VWG Het Gooi e.o.,
rapportnummer 324: 1-129

Schippers, R. (2024)
Jaarverslag 2024
Vogelringstation het Gooi.
Uitgave:
VWG Het Gooi e.o.,
rapportnummer 333: 1-6

Vogelringstation het Gooi

Jaarverslagen 2023 en 2024

Rudy Schippers

samengevat door Paul Keuning

Ringstation 2023

Het kwakkelende winterweer en het kletsnatte voorjaar van 2023 hadden tot gevolg dat slechts 3.402 vogels in de netten van het ringstation kwamen, het laagste aantal ooit.

Pas in april kwam er een beetje beweging in de vogeltrek, maar halverwege die maand sloopten vandalen de deur van de werkkeet. Gelukkig misten er geen netten en andere materialen. Uiteraard is de deur snel vervangen door een steviger exemplaar. Ook in de maanden november en december 2023 konden de netten niet uitgezet worden door het hoge waterpeil. Bijzondere vogels in de netten, die later in het jaar zijn uitgezet, waren: een Grote Karekiet, Noordse Fitissen, een Sperwergrasmus en een Paapje. Verder deden de Cetti's Zanger, de Blauwborst en de Boomkruipers het opvallend goed.

Ringstation 2024

Het begin van het jaar 2024 was opnieuw nat en stormachtig. Hierdoor was zelfs een steiger gedeeltelijk weggeslagen en een omgevallen boom maakte het opzetten van de netten op één bepaalde plaats onmogelijk. Vanaf maart was het voorjaar redelijk goed. Daardoor kon al op 3 maart de eerste Tjiftjaf gering worden en twee weken later zelfs 21 exemplaren!

Doordat het ringstation al vele jaren meewerkt aan de CES-telling van broedvogels zijn de afgelopen tien jaar goed vergelijkbaar. In 2024 bestond de top-vijf uit Kleine Karekiet (21), Tuinfluiter (12), Zwartkop (10), Tjiftjaf (9) en Cetti's zanger met 5 exemplaren.

Echter, vergeleken met de CES-telling van 2014 is het aantal broedende vogels bijna gehalveerd. Van 142 vogels tien jaar geleden naar 76 exemplaren in 2024. Vermeldenswaardige vangsten in het afgelopen jaar waren: Bladkoning, Sperwergrasmus, Appelvink en Spotvogel. Bijzonder was een Noordse Fitis die in 2023 ook al in de netten vloog.

Vogelziekten

Een op 17 januari gevangen en bemonsterde Roodborst bleek besmet te zijn met het sindbisvirus. Over dit virus is nog niet alles bekend, wel staat vast dat muggen zorgen voor verspreiding.

Ook het usutuvirus maakte in 2024 weer veel slachtoffers onder de Merels.

De auteur stelt met voldoening vast dat het aantal vrijwilligers momenteel genoeg is om 8 tot 10 netten uit te kunnen zetten. Belangstellenden zijn welkom op het ringstation, dat ten westen van Oud Valkeveen, dicht bij het Gooimeer, ligt.

Appelvink (aquarel), januari 2025 | Maarten Buijs

Wat was interessant in de vogelbladen?

Samengevat door Paul Keuning

*Geïnteresseerd door een samenvatting en wil je het hele artikel lezen?
Neem contact op met Paul Keuning: pw.keuning@xs4all.nl
Geen probleem om het tijdschrift of het digitale artikel naar je toe te sturen.*

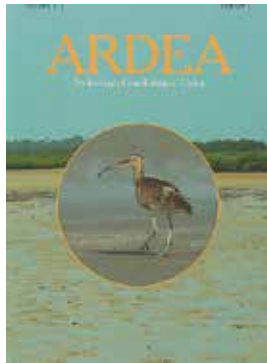
Ardea jrg. 112 (1)

Het blad van de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU) bevat wetenschappelijk onderzoek. Daarom zijn alle teksten in het Engels. Samenvatting:

- Wijnhorst et al. 'De ontwikkeling van twee bedreigde ondersoorten van de Salangaan-gierzwaluw op de eilanden Mauritius en Réunion'.
- Berdikulov et al. In Kazachstan met gps-zenders uitgeruste Oosterse Holenduiven gaven de onderzoekers inzicht over trekgedrag en bedreigingen onderweg op herfsttrek naar Afghanistan.
- Camphuysen et al. Van de Kleine Mantelmeeuw werden kenmerkende prooi-soorten en verschuivingen daarin gemonitord. Hierbij kwam naar voren dat ze een chronisch voedseltekort hebben.
- L. v.d. Bremer et al. Helpen kunstnesten en zwaluwtillen de Huiszwaluw? Dit is zeker van toepassing op plekken waar oude broedplaatsen verdwenen.
- L. Vergin et al. De betekenis van de Deense wateren in het dispersieproces van jonge Grote Sterns is onderzocht. Rust in de nabijheid van ondiep kustwater is hierbij van groot belang.
- A.P. Coelho et al. In de Bijagós Archipelago, Guinee-Bissau, werd van acht wadvogelsoorten de samenstelling van hun menu onderzocht.
- Loonstra et al. Wat is het effect van intensieve bestrijding van predatoren? Dat effect was bij een proef in Duitsland aantoonbaar positief.
- Sultana et al. Bescherming van steltlopers vereist kennis van bedreigingen zowel in het overwinteringsgebied, als op hun trekweg en in het broedgebied.
- Jones et al. Plaatselijke verschillen in het dieet van Torenvalken. Kleine zoogdieren vormen de hoofdmoot, daarnaast – en

dat is afhankelijk van het individuele ouderpaar – staan vogelprooien op het menu.

- R. Fokkema et al. Rui-onderzoek bij 1.700 Kruisbekken in de Spaanse Pyreneeën.

De Kieft, jrg. 48 (3)

Vogelbeschermingswacht Zaanstreek Dick Veerman schreef 'Grutto's: gooien met geld is geen oplossing voor de Grutto en andere weidevogels'. Ed Staats verwerpt de kaasschaafmethode en de versoepeling voor woningbouw, zoals door dit kabinet aangekondigd. Yvonne Langenberg doet uit de doeken hoe een warmtetrone kan helpen bij het opsporen van bezette roofvogelnesten. In de top-vijf van de seizoen-vogeltelling 2023-2024 staan in de Zaanstreek: Smient, Grauwe Gans, Brandgans, Spreeuw en Kievit.

De Kruisbek, jrg. 67 (5)

Vogelwacht Utrecht.

Hoogtepunten in dit nummer zijn:

H. Leenaers bespreekt de sierlijk zwevende, luidruchtige Visdief.

R. Pieterse neemt de Kerkuil onder de loep, een vaste bewoner van de Bethunepolder.

S. Weima beschrijft op welke manier de Scholekster, vogel van het jaar 2023, bescherming kreeg in Bunnik en Houten, onder andere door het plaatsen van broedplatforms.

De Grauwe Gans, jrg. 40 (3)

Vogel- en natuurwacht Flevoland.

Erna Koelman doet verslag van de Roofvogel-wintertelling van Zuidelijk Flevoland, waar de Blauwe Kiekendief graag overwintert. Vijf stuks werden er waargenomen in februari 2024, tegenover elf Bruine Kiekendieven.

Talrijk waren de Torenvalken, Buizerds en Zeearenden; die laatste met 37 exemplaren. Sperwers en Haviken waren in de minderheid. Ton Eggenhuizen bespreekt de Blauwe Reiger als broedvogel in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland, waar ze in beide delen van Flevoland nestelen in zes kolonies met respectievelijk 70 en 40 nesten.

A. Harmsen en A. Prinsen tellen op verzoek van Staatsbosbeheer maandelijks de vogelrijkdom van de Oostvaardersplassen. Een belevenis om in de afgesloten gebieden vanuit een terreinwagen twintigduizend Brandganzen te zien!

Vogels, jrg. 44 (5)

Vogelbescherming Nederland. Interessante terugblikken op het beleid, bijvoorbeeld het artikel van Rob Buiten, die concludeert dat het 'Nederlands ganzenbeleid jammerlijk is mislukt'. De ganzen trekken zich niets aan van de van hogerhand aangewezen foerageergebieden.

Ook interessant is het gesprek met Frank Dijkstra, een van de leden van de ledenraad. Hij onderstreept het belang van goede samenwerking tussen vogelwerkgroepen en de Vogelbescherming. Samen kan je het dilemma oplossen tussen gebiedsgericht werken, of juist meer aandacht op vogelsoorten richten.

Sovon-nieuws jrg. 37, dec. 2024

Arjan Boele 'Zeldzame broedvogels in 2024'. Bij 46 vogelsoorten werd gekeken of ze al dan niet tot broeden kwamen. Goed nieuws is dat er meer Kraanvogels,

Koereigers en Oehoes met nakomelingen zijn. En is de Europese Kanarie hier helemaal verdwenen als broedvogel? M. Hornman e.a. 'Onbeslagen ten ijs'. Drie vogelsoorten die niet van een langdurige ijsbedekking houden: het Waterhoen, de IJsvogel en de Grote Gele Kwikstaart zullen deze winter een knauw krijgen als er een serieuze vorstperiode komt. Jan Schoppers 'Mus in het jaar van de Huismus'. Tellingen van het Meetnet Urbane Soorten van de afgelopen 18 jaar laten een afname zien bij iets meer dan de helft van het aantal huis-tuin- en keukensoorten. Onder de struikbroeders vallen de grootste klappen.

Limosa jrg. 97 (2) 2024

Tijdschrift van de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU) en Sovon. Zes onderzoekers, voornamelijk uit de provincie Groningen, probeerden er een vinger achter te krijgen waarom de overlevingskans van kuikens van de Wilde Eend en Soepeend beduidend slechter is dan die van bijvoorbeeld de Krakeend. Omdat hier veel factoren in meespelen, is het antwoord niet eenduidig.

Vastgesteld is dat de Krakeend weken later gaat nestelen. Dan bieden de oevers meer dekking en de hogere temperatuur zorgt voor meer voedsel in het water. Het heldere water in het begin van het jaar houdt in dat kuikens dan een makkelijke prooi zijn voor roofvissen. Hay Wijnhoven vraagt zich af 'Is de rui van de Houtduif vervroegd ten opzichte van decennia geleden?' Scheelt inderdaad drie tot vier weken. K. Fokker boog zich over de vliegroutes van Kraanvogels over Zuid-Holland. Er zijn bar weinig Kraanvogels die over deze provincie vliegen, de auteur kon daar toch patronen in ontdekken. W. van Maanen 'Roeken vrijwillig of gedwongen urbaniseren?' Tenslotte een aansprekend verslag van de themadag begin maart van de NOU over 'Vogels en gezondheid'. Epidemieën bij Grote Jagers en Grote Sterns. Wat te denken van hoenders die te lijden hebben van insecticiden?

Soepeenden Schiermonnikoog, 7 augustus 2024 | Doortje van Dijk

Wat is er aan de hand met de zwaluwen in de Eempolders?

Jan Mooij

Boerenzwaluw, Eempolder, langs de Eem, 19 juni 2024 | Jaap van de Kamp

In het deel van de Eempolders waar wij tellen, broeden twee soorten zwaluwen: de Boerenzwaluw (*Hirundo rustica*) en de Huiszwaluw (*Delichon urbica*). Tot ongeveer 1995 bleven de aantallen stabiel. Daarna zette een stijging in tot rond 2010 de waargenomen aantallen bijna verdubbeld waren. Uit het Broedvogel Monitoring Project van Sovon (hierna BMP-project) blijkt, dat er tussen 2000 en 2020 ook landelijk een stijging optrad. Van 2010 tot 2020 bleven de aantallen in de polders ongeveer constant, maar in 2021 werden ze plotseling 40% lager en dat bleef de daaropvolgende jaren zo. Wat is er aan de hand?

Vanaf het begin van de Eempoldertellingen werden er Boerenzwaluwen waargenomen bij onze tellingen. De stijging van het aantal Boerenzwaluwen hing waarschijnlijk vooral samen met de bouw van boerderijen in de polders in het kader van de omstreeks 1990 gestarte landinrichting. Daardoor kwam er meer broedgelegenheid voor deze zwaluw die zijn nest graag op een beschutte plek bouwt.

Als we kijken naar de verdeling van de waarnemingen over de drie telgebieden (figuur 2) blijkt dat de afname het sterkst is (ruim 60%) in telgebied Zuid. In de Oostermeent (De Kampen) is ook een duidelijke afname zien, maar in telgebied Noord is er geen overtuigend effect. Dit suggereert dat plaatselijke omstandigheden de belangrijkste oorzaak voor deze afname zijn.

Dakranden

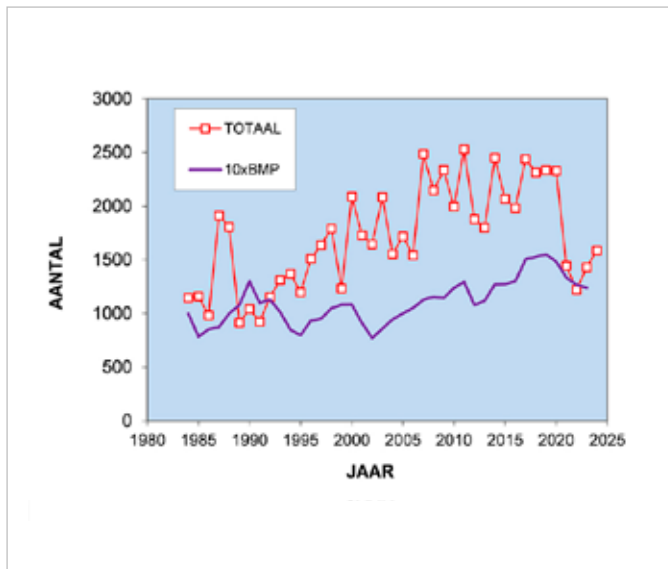
Ook de Huiszwaluw broedt in ons telgebied. Als we de ontwikkeling van de aantallen bekijken (figuur 3) zien we ook hier de invloed van de landinrichting. Huiszwaluwen broeden meestal onder dakranden en daardoor heeft de bouw van boerderijen ook bij deze soort tot een sterke toename geleid. Tot 2015 variëren de aantallen nogal, maar het algemene beeld lijkt stabiel tot 2015. Dan dalen de aantallen plotseling sterk en blijven ze stabiel op een veel lager niveau. De verdeling over de telgebieden (figuur 4) laat zien dat deze sterke daling eigenlijk alleen in de telgebieden Zuid en Oostermeent optreedt.

In Noord blijven de aantallen nagenoeg op het oude peil.

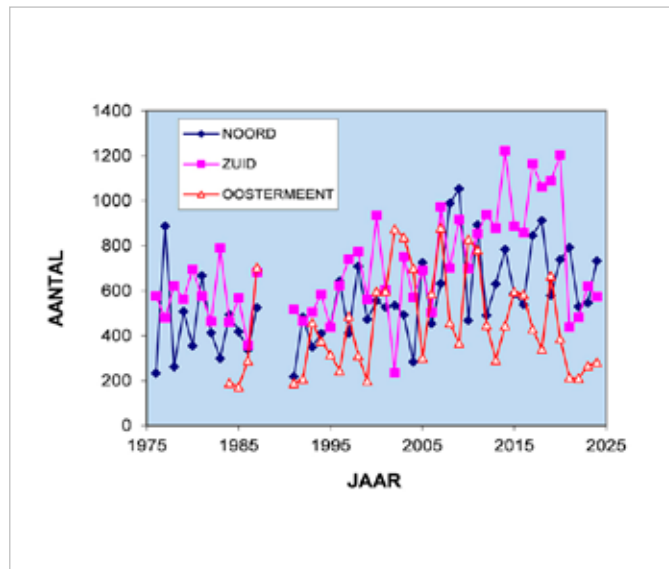
We zien dus dat zowel de Boerenzwaluw als de Huiszwaluw plotseling sterk in aantal afneemt, maar niet op hetzelfde moment. Wat is hier aan de hand? Uit de index van het BMP-Project van Sovon blijkt dat er bij de Boerenzwaluw in Nederland de laatste jaren sprake is van een afname, maar die is geleidelijk en lang niet zo sterk als in de Eempolders. De Huiszwaluw lijkt in Nederland zelfs wat toe te nemen.

Hele periode

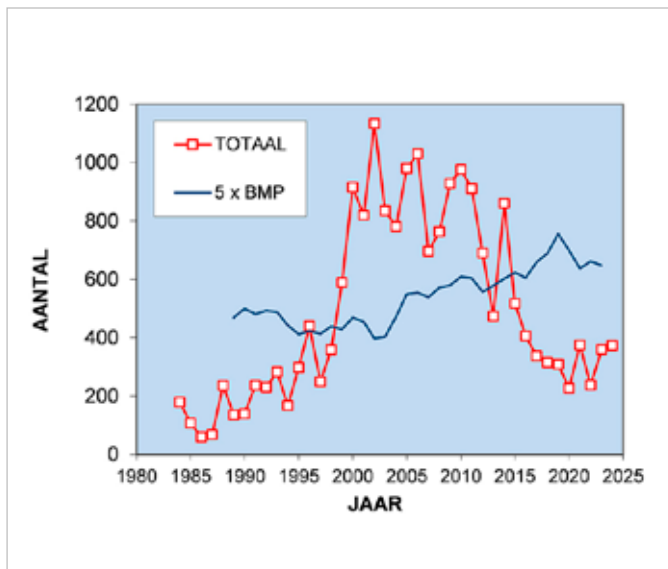
De verdeling over het jaar van de Boerenzwaluw wordt gegeven in figuur 5. Hier zijn drie periodes van vier jaar genomen, waarbij de eerste twee periodes liggen voor de instorting van de aantallen en de laatste erna. We zien dat de afname optreedt over de hele periode dat de zwaluwen aanwezig zijn. Dit suggereert een afname van het aantal broedvogels. Aan het eind van hun verblijf is de afname relatief wat groter. In die periode zien wij vaak groepen Boerenzwaluwen op doortrek. Als we naar de deelgebieden kijken, valt op

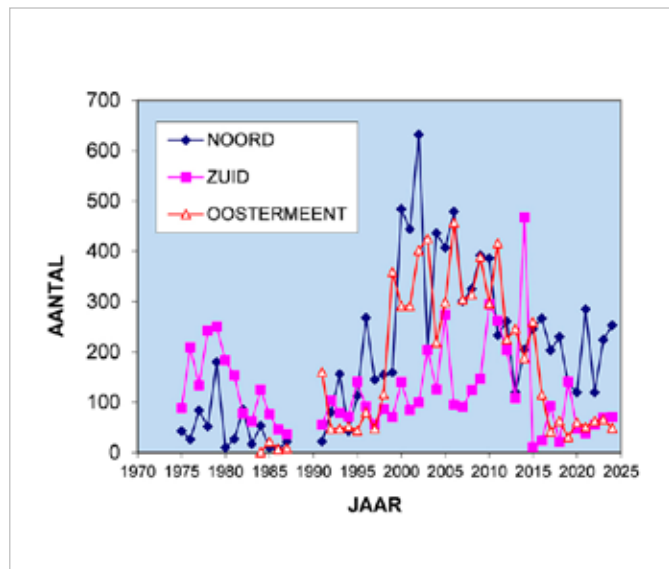
Figuur 1. Totale aantallen van de Boerenzwaluw per jaar. Ter vergelijking tien maal de index van het BMP-project van Sovon.

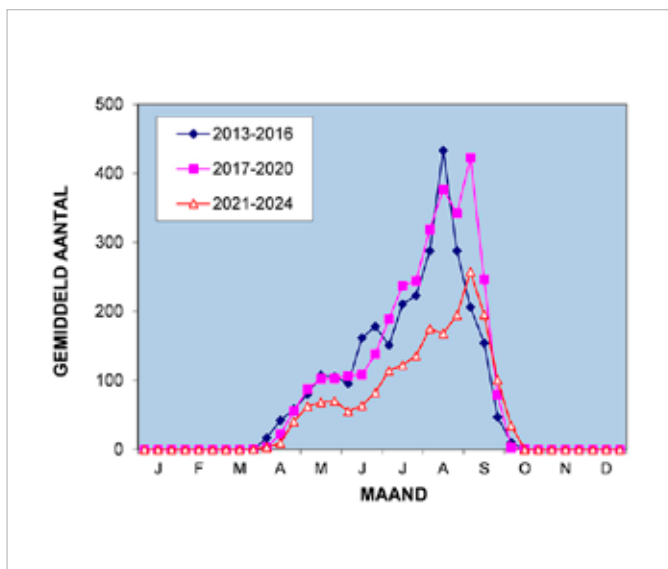
Figuur 2. Aantallen van de Boerenzwaluw per jaar per telgebied.

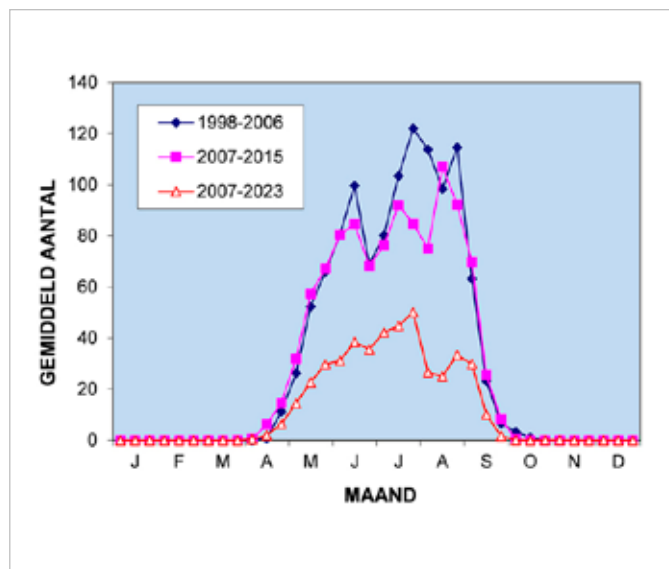
Figuur 3. Totale aantallen van de Huiswaluw per jaar. Ter vergelijking vijf maal de index van het BMP-project van Sovon.

Figuur 4. Aantallen van de Huiswaluw per jaar per telgebied.

Figuur 5. Verdeling over het jaar van de aantallen van de Boerenzwaluw voor drie periodes van vier jaar.

Figuur 6. Verdeling over het jaar van de aantallen van de Huiswaluw voor drie periodes van negen jaar.

dat de afname in augustus en september in Zuid en de Oostermeent relatief groot is. In telgebied Noord nemen de aantallen in die tijd juist toe.

Figuur 6 is een overeenkomstige grafiek voor de Huiszwaluw. Hier zijn telkens negen jaar bij elkaar genomen omdat de daling langer geleden is. Ook hier treedt de afname op over de hele periode dat de Huiszwaluwen aanwezig zijn. Er is een afname in alle deelgebieden maar in telgebied Noord is de afname veel kleiner dan in Zuid en de Oostermeent.

Insecten

Zwaluwen leven van vliegende insecten. In de Eempolders komen vier soorten voor met deze specialisatie. De Oeverzwaluw broedt vlak bij onze telgebieden (in het Raboes en de Groeve Oostermeent) maar wij zien hem niet vaak. Kennelijk foerageert hij meestal aan de rand van het Eemmeer en komt hij alleen op bepaalde dagen in ons gebied. Als wij ze zien zijn het wel vaak flinke aantallen. Een trend is uit deze waarnemingen niet te halen. De Gierzwaluw (die geen echte zwaluw is) neemt al vanaf het begin van de tellingen af. De aantallen zijn tegenwoordig zo klein dat hier geen snelle variaties meer te ontdekken zijn. Deze soorten kunnen daarom geen aanwijzingen geven wat er met de zwaluwen aan de hand zou kunnen zijn.

Het is bekend dat het aantal insecten in Nederland sterk afneemt. We mogen aannemen dat dit ook in de Eempolders het geval is. Het is daarom te begrijpen als de aantallen insecteneters ook afnemen. Het is echter niet te verwachten dat dit zo plotseling gebeurt als we hier zien. Bovendien is het moment van de afname verschillend voor de twee soorten. Wij zien de Boerenzwaluw en de Huiszwaluw regelmatig samen foerageren, dus het ligt niet voor de hand dat ze totaal andere insecten vangen.

Nestelen

Er is wel verschil tussen de manier van nestelen. De Boerenzwaluw nestelt op allerlei beschutte plekken. Vaak broeden ze binnen in stallen en schuren als die door openingen vrij toegankelijk zijn. Ook wordt gebroed onder bruggetjes. Er zijn door leden van de vogelwerkgroep zelfs plankjes onder bruggetjes aangebracht om de Boerenzwaluw aan nestgelegenheid te helpen. Boerenzwaluwen broeden daardoor op veel verschillende plekken in de polders. Het lijkt niet waarschijnlijk dat opeens een groot deel van die plekken onbruikbaar wordt. De Huiszwaluw broedt onder dakranden die aan nogal strenge eisen moeten voldoen. Daardoor zijn er veel minder plekken waar ze broeden, maar de kolonies zijn vaak veel groter. In de Oostermeent staat maar één

boerderij en daar is een kolonie. Als daar minder Huiszwaluwen gaan broeden door een verandering in of bij die dakrand kan dat natuurlijk een plotseling effect hebben. In Noord zijn bij twee grote kolonies de aantallen plotseling afgenomen, mogelijk door werkzaamheden aan de gebouwen. Het vreemde is dan natuurlijk dat juist in Noord de getelde aantallen veel minder sterk dalen dan elders.

Alles bij elkaar heb ik geen voor de hand liggende verklaring kunnen vinden voor de plotselinge afname van deze zwaluwen. Gezien de afname van insecten is een afname op zich wel te begrijpen, maar waarom gebeurt dat opeens en in verschillende jaren?

Mocht iemand een idee hebben dan houd ik mij aanbevolen voor suggesties.

Literatuur

- Mooij, J., 2011. Het voorkomen van de boerenzwaluw in de westelijke Eempolders. De Korhaan 49 (1): 183-185.
- Mooij, J., 2023. De vogels in de westelijke Eempolders 2015-2020. Uitgave 320

*Boerenzwaluw, Oostvaarderplassen - vlak voor vogelkijkhut De Kluut
26 juni 2024 | Bianca de Vries*

*Huiszwaluw, Pier van Huizen (zwaluwentil van VWG)
7 juli 2024 | Gina Valkenhoff*

*Torenvalk (vrouw), Amsterdamse Waterleiding Duinen,
12 januari 2025 | Jaap van de Kamp*

De Torenvalk vogel van het jaar 2025

Tekst: Sovon en Vogelbescherming Nederland

In Nederland was de Torenvalk lange tijd de talrijkste broedende roofvogel. Tegenwoordig is die plek ingenomen door de Buizerd. Door gebruik van landbouwgif daalde het aantal Torenvalken rond 1960. Na een verbod op dat landbouwgif groeide het aantal Torenvalken weer. Helaas gaat het aantal sinds ongeveer 1990 opnieuw achteruit, met kleine oplevingen tijdens veldmuisrijke jaren. Tegenwoordig is er nog maar een kwart over van het aantal van halverwege vorige eeuw. Steeds intensiever grondgebruik maakt grote delen van het boerenland ongeschikt voor Torenvalken.

Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland roepen 2025 uit tot 'Jaar van de Torenvalk'. Door onderzoek en beschermingsactiviteiten in dit jaar willen ze bijdragen aan betere leefomstandigheden voor vogels in het landelijk gebied.

Waar bidt de Torenvalk?

Torenvalken zijn muizeneters die het vooral van veldmuizen moeten hebben. Als het aanbod van deze muizen schaars is, stappen ze noodgedwongen over op andere prooien of zoeken ze hun voedsel op andere plekken. Daarom zijn ze waarschijnlijk vaak langs wegen te zien. Mogelijk bevinden zich daar veel muizen of zijn ze daar makkelijker te grijpen, maar Torenvalken lopen daar ook meer risico om te worden aangereden. Om een beeld te krijgen van de verspreiding van Torenvalken langs wegen organiseert Sovon in 2025 de telling: 'Waar bidt de Torenvalk?' Aansluitend op deze telling is het ook interessant om te weten wat een Torenvalk eet als er weinig veldmuizen beschikbaar zijn. Analyse van camerabeelden van Beleef de Lente en nestcamera's van particulieren kunnen hier inzicht in geven.

Nestkasten op de juiste plek

Leden van Vogelbescherming gaven eerder gul voor bescherming van de Torenvalk. Deze middelen maken het mogelijk om nu op kansrijke plekken het leefgebied van de Torenvalk te verbeteren, bijvoorbeeld door het plaatsen van nestkasten, maar ook door het verbeteren van het voedselaanbod door het aanleggen van takkenrillen en muizenruiters. Daarnaast is het streven om bestaande houtwallen en andere landschapsstructuren te behouden en te verbeteren.

Onderzoek tijdens het 'Jaar van de Torenvalk' naar de landelijke dekking en bezetting van nestkasten en het broedsucces kan verdere aanwijzingen geven hoe de Torenvalk het best kan worden geholpen.

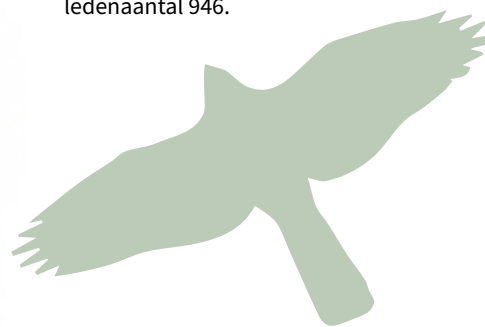
VWG informatie

Werkgebied

Wijzigingen ledenregister

Eind 2024 telde de VWG 900 leden, waaronder 5 ereleden. Bij het samenstellen van deze Korhaan was het ledenaantal 946.

Contributie en lidmaatschap

- Het lidmaatschap is inclusief ons verenigingsblad De Korhaan.
- De contributie van de Vogelwerkgroep bedraagt minimaal € 20,00 per jaar.
- Leden uit één gezin of samenwonenden kunnen huisgenoot-lid worden. De contributie is dan minimaal € 7,00 per jaar. Je ontvangt dan geen tijdschrift.
- Opzeggen van het lidmaatschap graag vóór 1 november van het lopende kalenderjaar.

Schenken

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is als **ANBI** aangemerkt en daardoor zijn uw giften onder voorwaarden aftrekbaar bij de Belastingdienst. Daarnaast kunt u in uw testament een legaat opnemen ten gunste van de VWG. Het is gewenst dit wel met uw notaris te bespreken.

Aanleveren kopij/artikelen De Korhaan

- Kopij/artikelen worden bij voorkeur digitaal aangeleverd in Word (ook tabellen).
- Figuren, foto's en tabellen/grafieken worden afzonderlijk meegestuurd. Onderschriften bevatten figuur-nummer, beschrijving, datum en fotograaf.
- Fotobestanden onbewerkt en in zo hoog mogelijke resolutie (>300 dpi) bij voorkeur via wettransfer aanleveren. Vermeld altijd locatie, datum en fotograaf.
- Bij aangeleverde foto's, plattegronden, figuren etc. gaat de redactie ervan uit dat de schrijver over de copyrights beschikt. Eventuele kosten i.v.m. copyrights (navordering) zijn voor de auteur.
- In de tekst zo nodig een verwijzing (onderschrift) waar de figuur/foto geplaatst moet worden.
- Nederlandse soortnamen beginnen met een hoofdletter, families e.d. met een kleine letter.
- Bij 'Bronnen/literatuur' de auteur, jaartal, titel, tijdschrift/boek met uitgever.
- Boekbesprekingen ca. 300 woorden. Een hoofdartikel maximaal 2.500 woorden en zonodig meer in overleg.

Kopij volgend nummer: 28 maart 2025

Kopij kunt u sturen naar:
redactie@vwggooi.nl

Uiterlijk voor de 28ste van de maanden maart (zomernummer), juli (herfstnummer), oktober (winternummer) en december (lentennummer).

In principe bepaalt de datum van binnenkomst bij de redactie de plaatsing in een volgend nummer.

Adressenlijst

Website	https://vwggooi.nl
Bankrekening	Triodosbank rekeningnummer: NL17 TRIO 0391 1047 99 t.n.v. VWG Het Gooi e.o., Bussum

Bestuur van de Vogelwerkgroep

Voorzitter	Andreas Grunwald	Postiljon 24, 1251 TL Laren	035-5436371	voorzitter@vwggooi.nl
Secretaris	Ruud Willemstein	Akkerpad 13, 3755 TL Eemnes	06-15832341	secretaris@vwggooi.nl
Penningmeester	Heleen Boelens	Hyacintenlaan 64, 1215 BD Hilversum	035-6219169	penningmeester@vwggooi.nl
Onderzoek en bescherming	Piet Spoorenberg	Celebesstraat 36, 3742 DD Baarn	035-5436371	piet.spoorenberg@gmail.com
Ledenactiviteiten	Wouter Rohde	Prof. De Jongstraat 3, 1221 HX Hilversum	06-13708419	excursies@vwggooi.nl
Communicatie	Doortje van Dijk	Siriusstraat 52, 1223 AP Hilversum	06-20595083	communicatie@vwggooi.nl
Algemeen bestuurslid	Huub Casander	Vlie 30, 1273 WN Huizen	035-5259131	huubcasander@gmail.com

Nuttige adressen/contactpersonen

Lezingen en contactavonden zijn in de Infoschuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (bij de natuurbrug), tenzij anders vermeld.

Bibliotheek en archief	Paul Keuning		035-5268281	pw.keuning@xs4all.nl
Fotowerkgroep	Hugo Weenen		035-5241123	fotografie@vwggooi.nl
Lezingen	Feiko Prins		035-6217017	lezingen@vwggooi.nl
Promotie en verkoop	Nel Huese	Elzenlaan 40, 1214 KM Hilversum	035-6248716	promotie@vwggooi.nl
Vogelherkenningscursus	Guus Proost		035-5251661	gmlproost@gmail.com
	Olivier van der Kruis		06-38530879	olivier.vanderkruis@hotmail.com
Vogelhospitaal Naarden	Erik Bruinning	Burg. J. Visserlaan 1, 1411 BR Naarden	035-6945658	beheerder@vogelasiel.nl
Website	Dirk Prop		06-44734989	webmaster@vwggooi.nl

E-mail nieuwsbrief VWG: aanmelden via de website of stuur een mail naar nieuwsbriefvwg@vwggooi.nl

Vogelwaarnemingen	www.gooi.waarneming.nl
Ledenadministratie	zie binnenzijde voorblad
Redactie De Korhaan	zie binnenzijde voorblad

Het **Dineke Sluijters Vogelfonds** financiert projecten voor vogelbescherming en studie. Zie voor het indienen van projectvoorstellen de toelichting op onze website. De Adviescommissie is per e-mail te bereiken via vogelfonds@vwggooi.nl.

Wergroepen Onderzoek en Bescherming

1. Broedvogelinventarisaties	Dirk Prop/Piet Spoorenberg		06-44734989	broedvogels@vwggooi.nl
2. Eempoldertellingen	Jan Mooij		035-5429725	mooij.noorman@planet.nl
3. IJsvogels	Jelle Harder		06-33318985	jelleharder@hetnet.nl
4. Kerkuilen	Harry de Rooij/Gerard Mijnhout		035-6289470	harryderooij@planet.nl
5. Nestkasten	Henny Meulepas		06-53890085	nestkastteam@vwggooi.nl
	Coby Jeninga		06-25066248	nestkastteam@vwggooi.nl
6. Roofvogels	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
7. Vogelringstation	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
8. Watervogeltelling	vacant			
9. Weidevogelnestbescherming	Gert Bieshaar/Ger-Jan van Loenen		035-5311002	g.bieshaar1@kpnplanet.nl
10. Zwaluwenonderzoek	Han Westendorp		06-51170036	hanwestendorp@gmail.com

Voor ongelukken en/of problemen die ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

